

Programma van Toetsen en Doorstroom
MAVO 3
2026-2027

Aardrijkskunde

LEERJAAR	3
NIVEAU	MAVO

TOETSEN

Toets-Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging & (% PTA)	Toetsweek
1	1	ST	Thema Arm en Rijk Hfst.1 §1 t/m §4.	30 min	1x	Nee
2	2	ST	Thema Arm en Rijk Hfst. 2 §1 t/m 4 Hfst. 3 §1 t/m 5	45 min	2x	Nee
3	2	ST	Thema Grenzen en Identiteit Hfst.7 §1 t/m §5	30 min	1x	Nee
4	2	PO	PO Grenzen en Identiteit	-	2x	Nee
5	3	ST	AK.331 ST Thema's Arm en Rijk + Grenzen en Identiteit	100 min	4x (25%)	Ja
6	4	ST	Bronnen van Energie Hfst. 6 §1 t/m §5 + Casus Bronnen van Energie 1 t/m 3	30 min	1x	Nee
7	4	PO	AK.341 PO Bronnen van Energie Hfst. 4 §1 t/m 5 Hfst. 5 §1 t/m 4	100 min	2x (15%)	Nee

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen
1	Leerdoelen Hoofdstuk 1 §1.1
	○ Je kunt beargumenteren waarom Nigeria wel en niet tot de reus van Afrika behoort. ○ Je kunt de regionale verschillen in bnp in Nigeria beschrijven en verklaren. Je kunt de verschillende klimaten in Nigeria beschrijven en uitleggen welke klimaten geschikt en minder geschikt zijn voor landbouw en waar welke gewassen verbouwd kunnen worden.
	Leerdoelen Hoofdstuk 1 §1.2
	○ Je kunt de armoede in Nigeria beschrijven door te kijken naar de volgende kenmerken: ondervoeding, gezondheidssituatie, huisvesting en onderwijs. ○ Je kunt twee vormen van ondervoeding beschrijven en uitleggen waarom er in Nigeria niet altijd voedselzekerheid is. ○ Je kunt regionale verschillen in de gezondheidssituatie in Nigeria beschrijven en verklaren aan de hand van verschillende cijfers, zoals de levensverwachting en zuigelingensterfte. ○ Je kunt kenmerken noemen waarmee je de kwaliteit van huisvesting kunt meten. Je kunt de kenmerken van armoede opsommen en toepassen op vraagstukken.
	○ Leerdoelen Hoofdstuk 1 §1.3
	○ Je kunt de belangrijkste sectoren noemen waarin Nigerianen werkzaam zijn en dit koppelen aan vaak onvoldoende inkomen hebben van de lokale bevolking. ○ Je kunt beschrijven hoe de Nigeriaanse overheid tekortschiet in de gezondheidszorg en onderwijs en kunt benoemen wat de gevolgen zijn voor de gezondheidszorg en onderwijs. ○ Je kunt uitleggen wat de verbanden zijn tussen: <u>geweld</u>, armoede en honger. ○ Je kunt uitleggen wat de verbanden zijn tussen: <u>droogte</u>, armoede en honger. Je kunt twee vormen van corruptie noemen.
	○ Leerdoelen Hoofdstuk 1 §1.4
	○ Je kunt uitleggen wat vrije handel is en de voor- en nadelen van vrije handel van Nigeria benoemen. ○ Je kunt de belangrijkste import- en exportproducten van Nigeria benoemen. ○ Je kunt uitleggen waardoor de olieprijs kan dalen of stijgen en wat de gevolgen zijn van een hoge olieprijs voor Nigeria. ○ Je kunt uitleggen waardoor voedsel op de wereldmarkt vaak goedkoper is dan voedsel uit Nigeria. Je kunt vier inkomstenbronnen van Nigeria noemen.

2	Leerdoelen Hoofdstuk 2 §2.1
	○Je kunt beschrijven hoe arme en rijke wijken eruitzien in Detroit. ○Je kunt de oorzaken en gevolgen van de groei en het verval van Detroit beschrijven en uitleggen welke maatregelen er genomen worden om een gebied in verval weer tot leven te wekken. Je kunt de woning- en bewonerskenmerken van de arme en rijke wijken van Detroit beschrijven en verklaren.
	Leerdoelen Hoofdstuk 2 §2.2
	○Je kent verschillende manieren om welvaart te meten en kunt de Lorenzcurve moet aflezen. ○Je kunt de ongelijkheid van de inkomensverdeling over de bevolkingsgroepen voor zowel de Verenigde Staten als per staat beschrijven en verklaren. Je kunt het effect van globalisering op de lonen en de werkloosheid in de Verenigde Staten beschrijven en verklaren.
	Leerdoelen Hoofdstuk 2 §2.3
	○Je weet welke delen van de Verenigde Staten geschikt zijn voor landbouw en welke niet. ○Je kunt verklaren waarom het Amerikaanse platteland is veranderd en zo veel produceert en weet welke plaats welke plaats de Verenigde Staten in de wereldwijde handel in voedsel inneemt. ○Je kunt verklaren dat het platteland belangrijk is, maar toch deels arm en ontvolkt is. ○Je kunt uitleggen hoe het kan dat in een land met een uitstekende voedselvoorziening ondervoeding voorkomt.
	Leerdoelen Hoofdstuk 2 §2.4
	○Je kunt uitleggen waarom veel mensen uit andere landen zich willen vestigen in de Verenigde Staten en waar deze mensen vandaan komen. ○Je kunt beschrijven van en naar welke staten in de Verenigde Staten mensen verhuizen en je kunt uitleggen waarom ze dat doen. ○Je kunt de voor- en nadelen van migratie beschrijven en verklaren voor het land waar de migrant vandaan komt en voor het land waar de migrant zich vestigt. ○Je kunt een eigen mening vormen over situatie aan de grens tussen de Verenigde Staten en Mexico en toelichten met argumenten.
	Leerdoelen Hoofdstuk 3 §3.1
	○Je kunt de omstandigheden van de tijd waarin de wijk gebouwd is koppelen aan de bewoners van nu. ○Je kunt arme en rijke wijken in Nederland herkennen aan woningtype, woningprijs en woning eigendom. ○Je kunt arme en rijke woonwijken herkennen aan de bebouwingsdichtheid en de voorzieningen in de wijk.

	○Je kunt kenmerken geven van de bewoners van arme en rijke wijken in Nederlandse steden en kenmerken geven van arme en rijke wijken in je eigen omgeving. ○Je kunt kenmerken geven van leefbaarheid in Nederlandse stadswijken.
	○ Leerdoelen Hoofdstuk 3 §3.2
	○Je kunt uitleggen wat opleidingsniveau en structurele werkeloosheid met elkaar te maken hebben. ○Je kunt uitleggen waarom de integratie van mensen met een niet-Nederlandse achtergrond en de kinderen van mensen met een niet-Nederlandse achtergrond in oude arbeiderswijken soms nog steeds lastig is. ○Je kunt uitleggen wat sociale cohesie en sociale onveiligheid met elkaar te maken hebben. ○Je kunt uitleggen waarom mensen met een ongezonde leefstijl hebben en kunt vertellen wat de gevolgen van een ongezonde leefstijl zijn.
	○ Leerdoelen Hoofdstuk 3 §3.3
	○Je kunt uitleggen dat armoede in Nederland vooral te maken heeft met een vergelijking met andere landen. ○Je kunt een voorbeeld geven van regels in Nederland die ervoor moeten zorgen dat de verschillen tussen arm en rijk niet te groot worden. ○Je kunt uitleggen wat het gevolg is van de open grenzen van de Europese Unie voor bedrijven die mensen zoeken die voor het minimumloon willen werken. ○Je kunt drie voorbeelden geven van groepen mensen voor wie het moeilijk is een vaste, veilige baan te vinden.
	○ Leerdoelen Hoofdstuk 3 §3.4
	○Je kunt voorbeelden geven van manieren waarop een gemeente de inrichting van een wijk kan verbeteren en kan sanering en renovatie toepassen op deze situatie. ○Je kunt twee voorbeelden geven van manieren waarop de leefbaarheid in een wijk door armoedebelid kan verbeteren. ○Je kunt voorbeelden geven van hoe stedelijke vernieuwing bestaat uit het verbeteren.
	○ Leerdoelen Hoofdstuk 3 §3.5
	○Je kunt uitleggen wat besteedbaar inkomen is en wat de armoedegrens. ○Je kunt voorbeelden geven van rijke en arme gebieden in Nederland en uitleggen welke mensen van landelijke gebieden verhuizen naar stedelijke gebieden en waarom ze dat doen. ○Je kunt uitleggen wat de gevolgen zijn van de trek naar de stad voor de leeftijdsopbouw en het gemiddelde inkomen van de mensen die achterblijven. ○Je kunt uitleggen wat sociaaleconomische status is en wat de status van mensen te maken heeft met leefstijl en verwachtingen.

	○ Je kunt beargumenteren waarom niet enkel naar inkomen gekeken moet worden om arm en rijk vast te stellen.
3	Leerdoelen Hoofdstuk 7 §7.1
	○ Je kunt uitleggen hoe je grenzen trekt tussen gebieden op basis van verschillende kenmerken. ○ Je kunt voorbeelden herkennen van open-, gesloten- en natuurlijke grenzen. Ook kun je uitleggen waarom het dit type grens is en kun je verschillen tussen deze grenzen opnoemen. ○ Je kunt uitleggen hoe je grenzen trekt tussen groepen mensen op basis van culturele- en sociaaleconomische kenmerken. Ook kun je voorbeelden noemen van cultuurgroepen. ○ Je kunt uit verschillende voorbeelden herkennen of er sprake is van insluiting of uitsluiting.
	• Leerdoelen Hoofdstuk 7 §7.2
	○ Je kunt uitleggen wat een soeverein land is. • Je kunt uitleggen waarom provincies en gemeenten bestuurlijke regio's zijn en kunt aangeven waar provincies en gemeenten over beslissen.
	• Leerdoelen Hoofdstuk 7 §7.3
	○ Je kunt voorbeelden geven van (bevolkings)groepen in Nederland met een nationale, regionale of lokale identiteit. ○ Je kunt regionalisme en lokalisme toepassen op jouw eigen omgeving. • Je kunt uitleggen en motiveren bij welke lokale-, regionale-, nationale- of andere identiteit jij je het meeste thuis voelt.
	• Leerdoelen Hoofdstuk 7 §7.4
	○ Je kunt ten minste drie voordelen en drie nadelen geven voor open grenzen tussen Nederland en buurlanden. ○ Je kunt een voorbeeld geven van een grenspendel in Nederland. ○ Je kunt uitleggen wat euroregio's zijn en waarom ze zijn opgericht. ○ Je kunt een voorbeeld geven van een euroregio waar Nederland bij betrokken is en wat deze doet.
	○ Leerdoelen Hoofdstuk 7 §7.5
	○ Je kunt het begrip pluriformiteit uitleggen en twee voorbeelden geven die gericht zijn op Nederland en kunt pluriformiteit in jouw eigen regio herkennen. ○ Je kunt uitleggen waarom minder sociale samenhang kan leiden tot minder betrokkenheid en participatie binnen een woonwijk. ○ Je kent het begrip segregatie en kunt dit toepassen op meerdere voorbeelden. ○ Je kent het begrip integratie en kunt dit toepassen op meerdere voorbeelden. ○ Je kunt het verband beschrijven tussen minder sociale samenhang, segregatie en sociale ongelijkheid en uitleggen wat tolerantie voor invloed heeft op dit verband.

4	o Leerdoelen Hoofdstuk 8 §8.1
	- o Je kunt beschrijven hoe de Europese Unie ontstaan is. - o Je kunt beschrijven hoe landen binnen de EU, economisch samenwerken en dit koppelen aan het Schengenverdrag. - o Je kunt uitleggen wat de eurozone is en wat invoerbelasting en importheffing hiermee te maken hebben. - o Je kunt uitleggen wat de EEZ is en welke rechten een land in die zone heeft. - o Je kunt uitleggen wat het Europese Parlement is en doet. - o Je kunt uitleggen wat de Raad van Europese Unie doet en over welke wetten en regels zij besluiten nemen. - o Je kunt uitleggen wat voor en nadelen zijn qua deelnamen aan de Europese Unie voor Nederland.
	o Leerdoelen Hoofdstuk 8 §8.2
	- o Je kunt vijf kenmerken geven van de “Europese” identiteit en toelichten hoe deze identiteit kan ontstaan. - o Je kunt nationale identiteit vergelijken met Europese identiteit en toelichten waarom inwoners binnen de Europese identiteit bedreigend kunnen vinden.
	o Leerdoelen Hoofdstuk 8 §8.3
	- o Je kunt uitleggen wat de brexit is en hoe dit tot stand gekomen is door een referendum. - o Je kunt minimaal twee argumenten geven voor voorstanders van de brexit en twee argumenten geven voor tegenstanders van de brexit. - o Je kunt voor en nadelen benoemen wat de invloed is van de brexit op Noord-Ierland.
	o Leerdoelen Hoofdstuk 8 §8.4
	- o Je kunt uitleggen waarom er spanningen zijn tussen de EU/NAVO en Rusland en wat uitbreidingen van EU-landen in het oosten voor invloed hebben op deze spanningen. - o Je kunt twee redenen geven waarom mensen vluchten of migreren en dit toepassen op de migratiecrisis in het Middellands Zeegebied. - o Je kunt twee problemen beschrijven van de migratiecrisis en aangeven welke oplossingen de EU hiervoor bedacht heeft.
	o Leerdoelen Hoofdstuk 9 §9.1

	○Je kunt de geschiedenis van Rusland na de Tweede Wereldoorlog op hoofdlijnen beschrijven. ○Je kunt beschrijven wat het gevolg was van russificatie in de SU en in Oost-Europa. ○Je kunt uitleggen waarom Rusland zo veel verschillende deelgebieden heeft met meer of minder autonomie. ○Je kunt uitleggen wat een oblast is en hiervan een voorbeeld geven. ○Je kunt uitleggen wat een republiek is en hiervan een voorbeeld geven. ○Je kunt beschrijven wat een federaal district is. ○Je kunt uitleggen waarom federale districten ervoor zorgen dat de president van de federatie macht kan uitoefenen over de hele federatie.
	○Leerdoelen Hoofdstuk 9 §9.2
	○Je kunt de bevolkingsspreiding in Rusland op hoofdlijnen beschrijven. ○Je kunt uitleggen waarom in alle deelgebieden van de Russische Federatie en in buurlanden Russen leven. ○Je kunt ten minste vijf voorbeelden geven van minderheden in Rusland, en op een kaart aanwijzen waar zij leven. ○Je kunt uitleggen waarom minderheden vaak een lagere sociaal-economische positie hebben dan Russen. ○Je kunt verklaren waarom er grote verschillen zijn in welvaart en welzijn in Rusland. ○Je kunt voor het deelgebied Dagestan uitleggen welke gevolgen russificatie had en hoe de minderheden daar met elkaar leven. ○Je kunt beschrijven hoe Rusland omgaat met mensenrechten, en met minderheden die niet aan een regio of territorium zijn gebonden.
	○Leerdoelen Hoofdstuk 9 §9.3
	○Je kunt uitleggen waarom de natuurlijke hulpbronnen belangrijk zijn voor Rusland. ○Je kunt ten minste vier voorbeelden geven van natuurlijke hulpbronnen die in grote hoeveelheden in de ondergrond van Rusland voorkomen. ○Je kunt uitleggen waarom Rusland deel gebieden, bijvoorbeeld die in de Kaukasus, niet onafhankelijk wil laten worden als je kijkt naar de natuurlijke hulpbronnen. ○Je kunt uitleggen waarom Rusland graag invloed houdt in de voormalige Sovjetrepublieken als je kijkt naar de gas- en oliehandel.

	○Je kunt de belangrijkste exportlanden van Rusland benoemen. ○Je kunt uitleggen dat de EU en Rusland afhankelijk zijn van elkaar in de gas- en oliehandel. ○Je kunt uitleggen waarom de winning van grondstoffen in het noordpoolgebied in de toekomst makkelijker zal zijn. ○Je kunt uitleggen waarom het ijsvrij raken van de Noordelijke IJszee kan leiden tot conflicten tussen landen die aan deze zee grenzen.
	○Leerdoelen Hoofdstuk 9 §9.4
	○Je kunt de geschiedenis van de Krim op hoofdlijnen beschrijven. ○Je kunt uitleggen waarom de Krim belangrijk is voor Rusland. ○Je kunt beschrijven wat de kijk is van de EU en de westerse wereld op de annexatie van de Krim door Rusland. ○Je kunt benoemen welke partijen betrokken zijn bij het conflict in Oekraïne over de Krim en de regio Donbas. ○Je kunt uitleggen waarom de EU en Rusland van elkaar afhankelijk zijn als het gaat om aardolie en aardgas. ○Je kunt je op basis van argumenten een mening vormen over de toekomst van Oekraïne.
5	Zie leerdoelen Thema Arm & Rijk + leerdoelen Grenzen & Identiteit , aangevuld met de volgende leerdoelen:
	○Leerdoelen Casus 1 Arm & Rijk Armoede, ziekte en honger
	○Je kunt beschrijven waar de Ogoni wonen en waarvan ze leven. ○Je kunt de gevolgen beschrijven van de olieindustrie in Ogoniland voor de welvaart, de gezondheid en de voedselsituatie van de Ogoni. ○Je kunt beschrijven welke rol oliemaatschappij Shell en de Ogoni zelf spelen bij de lekkages van de pijpleidingen. ○Je kunt beschrijven en verklaren wat armoede, honger en ziekten met elkaar te maken hebben.
	○Leerdoelen Casus 2 Arm & Rijk Gezondheid in Ogoniland
	○Je kunt uitleggen wat armoedegerelateerde en omgevinggerelateerde ziekten zijn.

	○Je kunt uitleggen waarom de verschillende soorten ziekten bij de Ogoni voorkomen. ○Je kunt de gevolgen beschrijven van de olieindustrie voor de gezondheid van de Ogoni. ○Je kunt beschrijven en verklaren waarom de gezondheidszorg in Ogoniland slecht is. ○Je kunt oplossingen voor problemen verdelen in symptoomoplossingen en bronoplossingen.
	○Leerdoelen Casus 3 Arm & Rijk Steun aan de Ogoni
	○Je kunt uitleggen wat het verschil is tussen ontwikkelingshulp en ontwikkelingssamenwerking. ○Je kunt drie verschillende soorten ontwikkelingshulp beschrijven. ○Je kunt uitleggen waarom Nederland de Nigeriaanse overheid niet steunt. ○Je kunt een voorbeeld geven van de manier waarop je als Nederlandse burger mensen in Nigeria kunt steunen. ○Je kunt je mening over het oplossen van de problemen in Ogoniland uitleggen met argumenten.
	○Leerdoelen Casus 1 Grenzen & identiteit Minderheden
	○Je kunt de kenmerken van het landklimaat en het poolklimaat (onderverdeeld in het toendraklimaat en sneeuwklimaat) beschrijven en de klimaatgrafieken van deze klimaten herkennen. ○Je kunt ten minste twee voorbeelden geven van inheemse volken in het noordpoolgebied. ○Je kunt uitleggen hoe deze inheemse volken hun dagelijkse leven hebben aangepast aan het poolklimaat. ○Je kunt beschrijven hoe het leven van deze inheemse volken de laatste vijftig jaar is veranderd. ○Je kunt beschrijven hoe de autonomie van deze inheemse volken de laatste vijftig jaar is veranderd en hoe zij invloed hebben op de ontwikkelingen in het noordpoolgebied. ○Je kunt ten minste vier voorbeelden geven van hoe klimaatverandering invloed heeft op het leven van de inheemse volken.
	○Leerdoelen Casus 2 Grenzen & Identiteit Claims

	○Je kunt op hoofdlijnen beschrijven hoe Europese landen al vierhonderd jaar actief zijn in het noordpoolgebied en wat hiervan de gevolgen zijn. ○Je kunt vijf voordelen geven van klimaatverandering in het noordpoolgebied, als je kijkt naar de bruikbaarheid van het gebied voor de bevolking, en uitleggen waarom dit voordelen zijn. ○Je kunt drie nadelen geven van klimaatverandering in het noordpoolgebied, als je kijkt naar de bruikbaarheid van het gebied voor de bevolking en de dieren en de planten, en uitleggen waarom dit nadelen zijn. ○Je kunt uitleggen waarom de noordelijke zeeroutes nog lange tijd niet druk bevaren zullen worden. ○Je kunt uitleggen waarom de omringende landen graag een deel van het noordpoolgebied willen claimen. ○Je kunt uitleggen waarom deze landen wetenschappelijk onderzoek doen naar hun continentaal plat. ○Je kunt een onderbouwde mening geven over de waarschijnlijkheid van een conflict om het noordpoolgebied.
	○Leerdoelen Casus 3 Grenzen & Identiteit ○De toekomst
	○Je kunt beschrijven hoe de economie van het noordpoolgebied aan het groeien is. ○Je kunt uitleggen waarom deze economische groei een risico kan vormen voor de inheemse bevolking. ○Je kunt uitleggen waarom de toegenomen winning en het transport van hulpbronnen een risico vormt voor de natuur en het milieu in het noordpoolgebied. ○Je kunt ten minste drie voorbeelden geven van organisaties die strijden voor de bescherming van het noordpoolgebied.
6	○Leerdoelen Hoofdstuk 6 §6.1 ○Je kunt op een topografische kaart de belangrijkste steden, wateren, buurlanden en dammen van Brazilië benoemen. ○Je kunt beschrijven hoe de bevolking van Brazilië is opgebouwd en deze bevolkingsopbouw in een bevolkingspiramide herkennen. ○Je kunt de grote verstedelijking van Brazilië verklaren en uitleggen waarom er daardoor vooral in de steden veel behoefte is aan banen, onderwijs, woningen en voorzieningen. ○Je kunt uitleggen waarom er aan de randen van de steden in Brazilië veel en uitgestrekte favela's zijn ontstaan. ○Je kunt uitleggen waarom Brazilië vanaf 2000 als een BRIC-land, een opkomende economie, werd beschouwd, waarbij je ingaat op de landbouw, de natuurlijke hulpbronnen en de dienstverlening in Brazilië.

	○Je kunt uitleggen welke rol de globalisering speelt in de economische groei van Brazilië. ○Je kunt beschrijven hoe deze economische groei ervoor zorgde dat veel mensen een beter bestaan konden opbouwen in Brazilië. ○Je kunt uitleggen op welke manier de globalisering na ongeveer 2010 een negatief effect had op de economie van Brazilië, en welke rol China en een lage olieprijs daarin speelden. ○Je kunt uitleggen waarom door economische achteruitgang de kloof tussen arm en rijk in het land weer toeneemt. ○Je kunt beschrijven op welke manier een groot corruptieschandaal als Lava Jato de stabiliteit van Brazilië in gevaar brengt.
	○Leerdoelen Hoofdstuk 6 §6.2
	○Je kunt een oorzaak geven van het stijgen en dalen van de wereldolieprijs. ○Je kunt het verband uitleggen tussen een oliecrisis (bijvoorbeeld die van 1973) en de wens van een land om zelfvoorzienend te willen zijn. ○Je kunt beschrijven op welke manier Brazilië vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw zelfvoorzienend probeert te worden wat betreft de energievoorziening. ○Je kunt beschrijven welk aandeel van het energieverbruik van Brazilië geleverd wordt door uitputbare en welk aandeel door hernieuwbare energiebronnen. ○Je kunt verklaren waarom het energieverbruik per persoon in Brazilië veel lager is dan in Frankrijk en Nederland. ○Je kunt uitleggen waarom Brazilië ondanks de grote voorraden toch aardolie en aardgas moet importeren. ○Je kunt uitleggen waarom Brazilië ervoor kiest veel energie op te wekken met waterkracht en biomassa. ○Je kunt de voor- en nadelen beschrijven van waterkracht in Brazilië. ○Je kunt uitleggen waarom Brazilië pas na 2000 echt werk ging maken van windkracht en zonne-energie.
	○Leerdoelen Hoofdstuk 6 §6.3
	○Je kunt beschrijven waarom de Portugezen suikerriet introduceerden in hun Braziliaanse kolonie. ○Je kunt uitleggen hoe suiker en bio-ethanol worden gemaakt en dat bij dit proces biomassa overblijft, die verbrand wordt in elektriciteitscentrales. ○Je kunt het verband uitleggen tussen de olieprijs en de prijs van ethanol, en waarom Brazilianen een flexauto kopen in plaats van een auto op 100% benzine of 100% ethanol.

	○Je kunt beschrijven op welke manier de Braziliaanse regering de productie en verspreiding van ethanol stimuleert. ○Je kunt het verband uitleggen tussen de vraag naar suiker op de wereldmarkt en het meer of minder importeren van ethanol uit de VS door Brazilië. ○Je kunt drie voordelen beschrijven van bio-ethanol uit suikerriet. ○Je kunt drie nadelen beschrijven van bio-ethanol uit suikerriet. ○Je kunt uitleggen waarom steeds meer Braziliaanse suikerrietboeren overgaan op het oogsten met machines in plaats van met de hand. ○Je kunt een met argumenten onderbouwde mening geven over het gebruiken van suikerriet als hernieuwbare energiebron.
	○Leerdoelen Hoofdstuk 6 §6.4
	○Je kunt de opbouw van São Paulo op hoofdlijnen beschrijven. ○Je kunt vijf verschillende soorten wijken in São Paulo beschrijven, van deze wijken ten minste drie kenmerken benoemen en ze op foto's herkennen. ○Je kunt het verband uitleggen tussen verstedelijking, het beleid van de overheid en het ontstaan van de drie soorten sloppenwijken in São Paulo. ○Je kunt beschrijven of en op welke manier huishoudens in sloppenwijken in São Paulo toegang hebben tot elektriciteit en energie. ○Je kunt beschrijven wat de nadelen zijn van het illegaal aftappen van elektriciteit. ○Je kunt uitleggen waarom juist huishoudens en bedrijven in favela's relatief veel elektriciteit gebruiken. ○Je kunt beschrijven op welke manier de overheid de leefsituatie van bewoners van favela's wil verbeteren en hen wil helpen zuiniger met energie om te gaan.
	○Leerdoelen Casus 1 Bronnen van Energie Het Amazoneregenwoud
	○Je kunt aan de hand van het begrip biodiversiteit beschrijven waarom het Amazoneregenwoud een bijzonder en belangrijk natuurgebied is, en voorbeelden geven van de grote biodiversiteit van dit gebied. ○Je kunt beschrijven welk klimaat een tropisch regenwoud heeft.

	○Je kunt de opbouw van het tropische regenwoud beschrijven in vier etages en per etage een voorbeeld geven van het soort planten of bomen dat daar groeit. ○Je kunt het verband uitleggen tussen de hoeveelheid zonlicht dat planten en bomen bereikt en de opbouw in etages. ○Je kunt ten minste drie voorbeelden geven van planten uit het tropische regenwoud die door mensen gebruikt worden. ○Je kunt het verband uitleggen tussen de hoge temperatuur en de vochtigheid in het tropische regenwoud en de onvruchtbare bodem. ○Je kunt drie oorzaken geven voor de ontbossing in het Amazonegebied. ○Je kunt verklaren waarom het risico op bodemerosie, aardverschuivingen en overstromingen toeneemt door ontbossing. ○Je kunt aan de hand van een voorbeeld uitleggen hoe planten en dieren in het tropische regenwoud afhankelijk zijn van elkaar. ○Je kunt uitleggen hoe ontbossing zorgt voor het verdwijnen van planten- en diersoorten. ○Je kunt beschrijven op welke manier de Braziliaanse overheid het Amazoneregenwoud probeert te beschermen en uitleggen waarom dit niet altijd goed lukt. ○Je kunt beschrijven hoe organisaties buiten Brazilië proberen het Amazoneregenwoud te beschermen, en vier van deze organisaties noemen. ○Je kunt uitleggen wat het Earth Charter is en waarom dit kan helpen bij het beschermen van het Amazoneregenwoud.
	○Leerdoelen Casus 2 Bronnen van Energie Het tropisch regenwoud verdwijnt
	○Je kunt drie redenen geven waarom de Braziliaanse overheid gebieden in het Amazonegebied wil ontwikkelen door deze te ontsluiten en te ontginnen. ○Je kunt uitleggen waarom illegale jacht en houtkap risico's zijn van het ontsluiten van het Amazonegebied. ○Je kunt beschrijven hoe de kolonisatie van het Amazonegebied door kleine boeren verloopt en hoe dit tot ontbossing leidt. ○Je kunt het verband uitleggen tussen de onvruchtbare bodem van het Amazonegebied en het feit dat veel kleine boeren uiteindelijk ander werk zoeken in de grote steden. ○Je kunt uitleggen hoe grote landbouwbedrijven ontbossing veroorzaken. ○Je kunt het verband uitleggen tussen het gebruik van soja en rundvlees in Nederland en de ontbossing in het Amazonegebied. ○Je kunt uitleggen hoe de ontwikkeling van waterkracht zorgt voor ontbossing.

	○Je kunt aan de hand van een kaart uitleggen hoe het dammencomplex van Belo Monte werkt. ○Je kunt twee voordelen en twee nadelen geven van een dammencomplex zoals dat van Belo Monte. ○Je kunt het verschil uitleggen tussen de invloed van een microcentrale en die van een dammencomplex zoals dat van Belo Monte op de omgeving. ○Je kunt beschrijven hoe het winnen van natuurlijke hulpbronnen zorgt voor ontbossing. ○Je kunt het verband uitleggen tussen de ontwikkeling van mijnbouw en industrie, en een steeds uitgebreidere infrastructuur en bevolkingsgroei in het Amazonegebied. ○Je kunt het verband beschrijven tussen mijnbouw en industrie en de vraag naar energie, en hoe dit voor ontbossing zorgt.
	○Leerdoelen Casus 3 Grenzen & Identiteit ○Inheemse volken
	○Je kunt drie verschillende manieren van leven beschrijven van inheemse volken in Brazilië. ○Je kunt op een kaart van Brazilië de spreiding van inheemse volken herkennen, en het leefgebied van de Yanomami aangeven. ○Je kunt drie gevolgen beschrijven van de Europese kolonisatie voor de inheemse volken in Brazilië. ○Je kunt uitleggen waarom sommige volken met uitsterven worden bedreigd. ○Je kunt uitleggen waarom reservaten belangrijk zijn voor inheemse volken en voor de biodiversiteit. ○Je kunt uitleggen waarom de Braziliaanse regering aan de ene kant de inheemse bevolking wil beschermen, maar aan de andere kant ook toestaat dat het Amazonegebied rondom de reservaten wordt ontsloten en ontgonnen. ○Je kunt uitleggen waarom de ontsluiting en ontginning van de gebieden rondom de reservaten leiden tot meer illegale houtkap, veeteelt en mijnbouw in de reservaten. ○Je kunt een met argumenten onderbouwde mening geven over het plan van president Temer om het Renca-reservaat vrij te geven voor mijnbouw.
7	○Leerdoelen Hoofdstuk 4 §4.1 ○Je kunt uitleggen waarvoor mensen energie gebruiken en hiervan drie voorbeelden geven. ○Je kunt ten minste zes voorbeelden geven van primaire energiebronnen. ○Je kunt ten minste één voorbeeld geven van een secundaire energiebron.

	○Je kunt het verschil uitleggen tussen primaire en secundaire energie. ○Je kunt beschrijven waarvoor primaire energiebronnen worden gebruikt. ○Je kunt de werking van een elektriciteitscentrale uitleggen in een afbeelding. ○Je kunt het verschil uitleggen tussen uitputbare en hernieuwbare energiebronnen, en van elk drie voorbeelden geven. ○Je kunt uitleggen welke twee natuurlijke kenmerken nodig zijn voor waterkracht. ○Je kunt de verdeling van het verbruik van primaire energiebronnen in de wereld en in Nederland op hoofdlijnen beschrijven. ○Je kunt verklaren waarom het energieverbruik in de toekomst zal toenemen; daarbij gebruik je de factoren bevolkingsgroei en welvaartsgroei.
	○Leerdoelen Hoofdstuk 4 §4.2
	○Je kunt beschrijven wat fossiele brandstoffen zijn en hiervan drie voorbeelden geven. ○Je kunt beschrijven hoe steenkool ontstaat uit resten van planten en bomen uit het Carboon. ○Je kunt het verschil uitleggen tussen bruinkool en steenkool, en hierbij het begrip inkoling gebruiken. ○Je kunt uitleggen waarom steenkool bij verbranding meer energie levert per m³ dan bruinkool. ○Je kunt beschrijven hoe aardolie ontstaat uit organische resten van algen, bacteriën en plankton. ○Je kunt beschrijven hoe aardgas ontstaat, vaak samen met steenkool en aardolie. ○Je kunt uitleggen waarom aardolie en aardgas in poriën in gesteentelagen zitten. ○Je kunt uitleggen waarom aardgas uit steenkool vaak apart in een gesteentelaag zit en aardgas uit steenkool vaak samen met aardolie. ○Je kunt uitleggen waarom sommige voorraden fossiele brandstoffen makkelijker te winnen zijn dan andere. ○Je kunt drie voorbeelden geven van fossiele brandstoffen waarvan de winning meer geld en energie kost.
	○Leerdoelen Hoofdstuk 4 §4.3
	○Je kunt beschrijven wat de bewezen voorraad van fossiele brandstoffen is. ○Je kunt het verband uitleggen tussen de hoogte van de prijs van fossiele brandstoffen en de winbaarheid van voorraden op lastige plekken in de ondergrond.

- Je kunt het verband uitleggen tussen technische ontwikkeling en de winbaarheid van voorraden fossiele brandstoffen op lastige plekken in de ondergrond.
- Je kunt beschrijven wat de onzekere voorraad van fossiele brandstoffen is. Hierbij ga je in op de hoogte van de prijs van fossiele brandstoffen en de technische ontwikkeling.
- Je kunt uitleggen waarom het moeilijk te voorspellen is wanneer de voorraden fossiele brandstoffen op zijn. Hierbij gebruik je de begrippen bewezen voorraad en onzekere voorraad en de vraag naar fossiele brandstoffen.
- Je kunt het verband uitleggen tussen de winning, het transport en het verbruik van fossiele brandstoffen en vervuiling, en van deze vervuiling twee voorbeelden geven.
- Je kunt het verband uitleggen tussen de winning, het transport en het verbruik van fossiele brandstoffen en de stijging van de gemiddelde temperatuur op aarde. Hierbij ga je in op de rol van koolstofdioxide.
- Je kunt uitleggen hoe deze gemiddelde stijging van de temperatuur leidt tot klimaatverandering, het smelten van gletsjer- en landijs en de zeepiegelstijging.
- Je kunt uitleggen hoe de gaswinning in Nederland leidt tot aardbevingen in het winningsgebied.
- Je kunt uitleggen hoe CCS ingezet wordt om de uitstoot van koolstofdioxide kleiner te maken.
- Je kunt het verband uitleggen tussen het opraken van fossiele brandstoffen en het ontstaan van conflicten tussen landen en regio's.
- Je kunt ten minste vijf nadelen geven van het winnen en het gebruiken van fossiele brandstoffen.

○**Leerdoelen Hoofdstuk 4 §4.4**

- Je kunt twee voordelen en een nadeel geven van hernieuwbare energiebronnen.
- Je kunt het verschil uitleggen tussen groene en grijze energie.
- Je kent vier hernieuwbare energiebronnen die in Nederland worden verbruikt.
- Je kunt beschrijven welke van deze vier hernieuwbare energiebronnen worden verbruikt om elektriciteit op te wekken en hoe dit gebeurt.
- Je kunt beschrijven welke van deze vier hernieuwbare energiebronnen worden verbruikt om water te verwarmen, en hoe dit gebeurt.
- Je kunt beschrijven welk deel van het Nederlands energieverbruik afkomstig is van hernieuwbare energiebronnen.
- Je kunt uitleggen waarom we energie uit biomassa toch groene energie noemen, ook al komt er bij het verbranden van biomassa koolstofdioxide vrij.

	o Leerdoelen Hoofdstuk 4 §4.5 - o Je kent twee voordelen van duurzame energie ten opzichte van fossiele brandstoffen. - o Je kunt uitleggen waarom landen op de klimaattop in Parijs en Bonn afspraken maakten om klimaatverandering tegen te gaan. - o Je kunt het verband uitleggen tussen de maatregelen die landen nemen om de uitstoot van koolstofdioxide tegen te gaan en de gemiddelde temperatuurstijging op aarde. - o Je kunt uitleggen wat de energietransitie is. - o Je kunt uitleggen welke politieke reden er voor Nederland (en Europa) is om te werken aan de energietransitie. - o Je kunt beschrijven wat de doelen van Nederland zijn voor de energietransitie. - o Je kunt vijf voorbeelden geven van maatregelen die de Nederlandse overheid neemt om de energietransitie mogelijk te maken. - o Je kunt beschrijven wat het doel is van deze maatregelen en hoe het wordt aangepakt. - o Je kunt uitleggen welke problemen er zijn met de energietransitie, waarbij je in ieder geval ingaat op de technische ontwikkeling en de kosten. - o Je kunt je eigen mening geven over de haalbaarheid van de energietransitie in Nederland. o Leerdoelen Hoofdstuk 5 §5.1 - o Je kunt uitleggen waarom Frankrijk bijna alle fossiele brandstoffen en uranium moet importeren. - o Je kunt ten minste twee landen noemen waaruit Frankrijk aardolie, aardgas en uranium importeert. - o Je kunt beschrijven welke primaire energiebronnen Frankrijk verbruikt, en dat kernenergie meer dan 70% van de elektriciteit levert. - o Je kunt uitleggen waarom Frankrijk elektriciteit kan exporteren. - o Je kunt drie hernieuwbare energiebronnen noemen die in Frankrijk worden gebruikt. - o Je kunt uitleggen waarom Frankrijk goed stroom kan opwekken met waterkracht (hydro-elektriciteit). - o Je kunt in een tekening uitleggen hoe een waterkrachtcentrale werkt. - o Je kunt ten minste twee nadelen noemen van de aanleg van een stuwdam. - o Je kunt een met argumenten onderbouwde mening geven over het wel of niet duurzaam zijn van waterkracht.
--	--

	○Je kunt uitleggen hoe een getijdencentrale werkt.
	○Leerdoelen Hoofdstuk 5 §5.2
	○Je kunt beschrijven hoe kernen van uranium worden gespleten en dat daar veel warmte (kernenergie) en radioactieve straling bij vrijkomt. ○Je kunt uitleggen waarom uranium wordt verrijkt voordat het in een kerncentrale als brandstof wordt gebruikt. ○Je kunt de opbouw en de werking van een kerncentrale uitleggen in een afbeelding. ○Je kunt uitleggen waarom kerncentrales meestal bij zee of bij een rivier staan. ○Je kunt beschrijven hoe de niet-splijtbare stoffen die in een reactorvat ontstaan, worden hergebruikt. ○Je kunt drie voordelen geven van kernenergie ten opzichte van fossiele brandstoffen. ○Je kunt uitleggen waarom kernenergie grijze energie is. ○Je kunt uitleggen waarom grijze energie op dit moment goedkoper is dan groene energie.
	○Leerdoelen Hoofdstuk 5 §5.3
	○Je kunt drie nadelen geven van kernenergie. ○Je kunt uitleggen hoe een meltdown van een kernreactor kan ontstaan. ○Je kunt een voorbeeld beschrijven van een kernramp met een meltdown en de gevolgen daarvan. ○Je kunt uitleggen waarom kerncentrales en het transport van verrijkt of opgewerkt uranium of kernaafval een doelwit zijn voor terrorisme en dus goed bewaakt moeten worden. ○Je kunt uitleggen hoe zwaar radioactief afval moet worden opgeslagen. ○Je kunt argumenten geven voor en tegen het gebruik van kernenergie. ○Je kunt een met argumenten onderbouwde mening geven over het wel of niet gebruiken van kernenergie.
	○Leerdoelen Hoofdstuk 5 §5.4
	○Je kunt uitleggen wat lng is. ○Je kunt vier manieren beschrijven van het transport van aardgas. ○Je kunt beschrijven welke infrastructuur nodig is voor deze vier manieren van transport van aardgas.

	○Je kunt uitleggen waarom landen in Europa, ook Frankrijk en Nederland, aardgas tijdelijk opslaan in de zomer, om dit in de winter te verkopen.○Je kunt vier manieren beschrijven van het transport van aardolie en aardolieproducten.○Je kunt beschrijven welke infrastructuur nodig is voor deze vier manieren van transport van aardolie en aardolieproducten.○Je kunt uitleggen hoe olieraffinage werkt en drie aardolieproducten noemen die hieruit voortkomen.○Je kunt twee manieren beschrijven van het transport van kolen.○Je kunt beschrijven welke infrastructuur nodig is voor deze twee manieren van transport van kolen.○Je kunt een voorbeeld geven van een belangrijke zeehaven in Nederland en van twee belangrijke zeehavens in Frankrijk.○Je kunt de ligging verklaren van de grote elektriciteitsnetwerken in Frankrijk.

BIOLOGIE

LEERJAAR	2026-2027
NIVEAU	MAVO 3

TOETSEN

Toets-Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging & (% PTA)	Toetsweek
1	1	ST	T.1 Organen en cellen	45 min	2x	Nee
2	1	ST	T.2 Voortplanting	45 min	2x	Nee
3 (311)	1	PT/PTA	PT microscopie	100 min	2x (5%)	Ja
4 (331)	3	ST/PTA	T.1 organen en cellen T.5 Stevigheid en beweging T.6 Ecologie T. 7 Duurzaam leven	100 min	4x (20%)	Ja
5	4	ST	T.3 Erfelijkheid en evolutie	45 min	2x	Nee
6	4	SO	Opdracht T.8 Gedrag (erfelijkheid)	45 min	1x	Nee
7	4	ST	T.3 Erfelijkheid en evolutie T.4 Ordening	60 min	4x	Ja

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen (10-15 per toets)
1	T.1 Je kent de onderdelen van een cel en begrijpt hun functie Je kan de verschillen en overeenkomsten aangeven tussen cellen van verschillende domeinen/rijken Je kent de opbouw van cel naar organisme met alle tussenstappen (weefsel orgaan orgaanstelsel) Je kent de organen en orgaanstelsels, als ook de functies en de ligging daarvan. Je kent het verschil tussen mitose en meiose en je kan het belang van deze delingen uitleggen binnen de contexten groei en voortplanting.
2	T.2 Je kunt de processen van geslachtelijke en ongeslachtelijke voortplanting beschrijven. Je kunt het proces van bevruchting tot aan geboorte beschrijven. Je kunt de rol die hormonen hebben binnen de context van voortplanting en puberteit uitleggen. Je kent de anatomie van de menselijke geslachtsdelen. Je kent ook de verschillende manieren van voortplanting bij planten en andere organismen. Je begrijpt de gezondheidsrisico's van seks en je weet welke voorzorgmaatregelen je kan treffen.
3	Je kunt (verantwoordelijk) met een microscoop omgaan Je kunt zelfstandig een preparaat maken van, uienzellen, bloedcellen en huidmandjes Je kent de tekenregels en kunt met behulp van een schematische tekening weergeven wat je door de microscoop hebt gezien bij de juiste vergroting
4	Zie toets 1 voor leerdoelen T.1 T.5: Je kan de botten van het menselijk lichaam benoemen Je kan aan de hand van de verhouding Lijmstof/Kalkstof iets aangeven over de ouderdom van botten. Je herkent de celstructuur kraakbeen en bot Je kent de functie van kraakbeen, je kunt aangeven waar in het menselijk lichaam kraakbeen zit. Je kan de samenstelling en bewegelijkheid van botverbindingen uitleggen. Je kunt de functie van botten; de vorm, bescherming en aanmaken van bloedcellen, beweging mogelijk uitleggen ook in relatie tot spieren en houding van het lichaam.

	Aan de hand van je kennis over het spier en bottenstelsel kan je uitleggen wat er mis is in het geval van een blessure T.6: Je kunt voedselrelaties in een voedselketen/web uitdrukken. Je kan uitleggen waardoor een voedselketen altijd met een autotroof organisme start en je kunt in een voedselketen de producenten, consumenten en reducenten aangeven. Je kan het versterkte broeikaseffect in verband brengen met het verbruiken van fossiele brandstoffen. Je kan ook de koolstofcyclus daarbij betrekken. Je kent de stikstofcyclus en kan de stoffen ammonium, nitraat, aminozuren en eiwitten in de uitleg gebruiken. Je kunt aan de hand van de vorm en bouw van een organisme uitleggen welke functie die vorm of bouw heeft, waardoor het organisme goed is aangepast aan zijn omgeving. Je kunt uitleggen waardoor een exoot een te sterke concurrentie positie heeft in het Nederlandse ecosysteem. T.7: Je kunt verklaren waardoor roofdieren meer last hebben van gifstoffen die in het milieu terecht zijn gekomen dan planteneters Je kunt voorstellen formuleren waardoor de mens minder milieubelastend kan leven. Je kunt uitleggen op welke wijze de mens afhankelijk is van de natuur en het milieu aan de hand van voedselproductie en vervuiling en recreatie. Je kent het begrip veredeling en genetische modificatie in relatie tot landbouwgewassen en landbouwdieren. Je kan de vervuiling van het oppervlaktewater uitleggen aan de hand van de voedselrijkheid en chemische vervuiling.
5	Je kunt het begrip erfelijkheid uitleggen aan de hand van DNA, genen, allelen en chromosomen. Je kunt een kruisingsschema opstellen en een voorspelling doen over de genotypen van de nakomelingen. Je kan aan de hand van variatie in het genotype uitleggen hoe een nieuwe soort kan ontstaan en welke voorwaarden daarvoor nodig zijn. Je kunt een stamboom maken en gebruiken bij het oplossen van kruisingsvraagstukken. Je kunt DNA technieken uitleggen in relatie tot verwantschap en erfelijke aandoeningen.
6	Opdracht over gedrag: Je kan uitleggen hoe gedrag tot stand komt. Je herkent verschillende vormen van gedrag. Je kunt een gedragsketen ontleden in handelingen. Je kan objectief het gedrag van een mens of dier omschrijven. Je kan aangeven in welke

	mate gedrag is aangeleerd of aangeboren. Je kan voorbeelden geven van sociaal gedrag bij mensen en dieren.
7	T.3: Je kunt het begrip erfelijkheid uitleggen aan de hand van DNA, genen, allelen en chromosomen. Je kunt een kruisingsschema opstellen en een voorspelling doen over de genotypen van de nakomelingen. Je kan aan de hand van variatie in het genotype uitleggen hoe een nieuwe soort kan ontstaan en welke voorwaarden daarvoor nodig zijn. Je kunt een stamboom maken en gebruiken bij het oplossen van kruisingsvraagstukken. Je kunt DNA technieken uitleggen in relatie tot verwantschap en erfelijke aandoeningen. T.4: Je kunt de ontwikkeling van het leven op aarde omschrijven. Daarbij rekening houden met de tijdschaal en het ontstaan en verdwijnen van diverse dier en planten groepen. Je kunt de verschillen van de domeinen/rijken op celniveau aangeven. Je kent de rol van schimmels en bacteriën en je kunt de rol van deze groepen aangeven in de natuur en voor de mens in relatie tot voedselvoorziening. Je kan een organisme determineren met behulp van een tabel. Je kent naast de groepen bacteriën en schimmels ook de dieren, planten, insecten en geleedpotigen. Je kan met behulp van een omschrijving uitleggen waarom een organisme in een van deze groepen hoort. Je hebt algemene kennis over uiterlijk en bouw van genoemde groepen.

DUITS

LEERJAAR	3
NIVEAU	MAVO

TOETSEN

Toets- Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging & (% PTA)	Toetsweek
1	1	ST	Kennistoets K1	45	10	Nee
2	1	ST	Kennistoets K2	45	10	Nee
3	2	ST	Leesvaardigheid	45	10	Nee
4	2	KLT	Luistervaardigheid	45	10	Nee
5	3	MT	K1 tm K4 – ERK A1/A2	5	15	Ja
6	3	ST	Brief K1 tm K6 - ERK A1/A2	45	15	Nee
7	4	ST	K1 tm K6 Leesvaardigheid ERK A2+	45	15	Ja
8	4	PO	Mediadossier	passim	15	Nee

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen (10-15 per toets)
1	Je kunt vragen over je omgeving beantwoorden. Je kunt simpele vragen stellen en beantwoorden. Je kunt de woorden en zinnen van het Lernübersicht K1 actief gebruiken.
2	Je kunt de grammatica van K2 correct toepassen. Je kunt vragen stellen en beantwoorden bij de dokter. Je kunt de woorden en zinnen van het Lernübersicht K2 actief gebruiken.
3	Je begrijpt eenvoudige teksten over hobby's, kleding, vrije tijd, excursies, nieuws over bekende onderwerpen. Je begrijpt e-mails over afspraken, bestellingen en gevraagde informatie. Je kunt online informatie vinden over evenementen en cursussen. Je kunt algemene berichten, eenvoudige e-mails, chatgesprekken en advertenties begrijpen.
4	Je begrijpt de context van duidelijk gesproken alledaagse gesprekken in een winkel, op de straat of op het treinstation. Je begrijpt wat iemand heeft gedaan of gaat doen, hoe het met iemand gaat, wat iemand leuk vindt, kleding of hobby's.
5	Je kunt de weg beschrijven op een kaart. Je kunt de tijd vragen en vertellen. Je kunt een dagplanning mededelen. Je kunt iemand uitnodigen. Je kunt je mening geven. Je kan vragen stellen en antwoorden geven over evenementen. Je kunt een gesprek voeren in de supermarkt. Je kunt producten kopen in de supermarkt. Je kunt vragen hoe het met iemand gaat en je kan daar zelf ook op antwoorden. Je kunt mensen bedanken een fijne dag wensen. Je kunt de volgende klanken juist uitspreken: sisklanken (z, s, ß); Umlaute (ä, ü, ö, äu); sch, sp, st; Ich-Ach-Laut.
6	Je kunt jezelf voorstellen. Je kunt vertellen over school. Je kunt de weg vragen en de route beschrijven. Je kunt een afspraak maken en verzetten. Je kunt spreken over alledaagse activiteiten.
7	Je kunt na het lezen van een tekst vragen beantwoorden en leesstrategieën toepassen.
8	Je kunt verslag uitbrengen van jouw literaire ontwikkeling. Voorbeelden: artikelen, boekjes, luisterfragmenten, film etc.

Economie

LEERJAAR	3
NIVEAU	Mavo

TOETSEN

Toets-Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging & (% PTA)	Toetsweek
1	1	ST	Hoofdstuk 1: Hoe welvarend ben jij? Je leert wat het verschil is tussen primaire behoeften en secundaire behoeften Je leert wat het bij economie betekent als iets schaars is Je leert wat welvaart is en hoe welvaart kan toenemen Je leert hoe je met een percentage een getal kunt uitrekenen Je leert hoe bedrijven proberen je meer te laten kopen Je leert welke verschillende soorten reclame je kunt onderscheiden Je leert dat bedrijven zich bij de verkoop op bepaalde groepen richten Je leert wat voor merken er zijn Je leert hoe je een percentage kunt berekenen Je leert hoe je conclusies kunt trekken uit een begroting Je leert welke drie soorten inkomens er zijn Je leert hoe je gezinsuitgaven in drie groepen kunt indelen Je leert hoe je bedragen kunt omrekenen van maand naar week een omgekeerd Je leert hoe je een reservering kunt berekenen Je leert hoe je een verandering in procenten kunt berekenen Je leert wat inflatie is Je leert wat de gevolgen van inflatie zijn voor je koopkracht Je leert hoe inflatie met indexcijfers berekend wordt	45	1	-

			Je leert hoe je berekeningen maakt met behulp van indexcijfers			
2	1	ST	Hoofdstuk 2: Wat voor consument ben jij? Hoofdstuk 3: De bank en jouw geld Je leert wat consumentenorganisaties voor jou als consument doen Je leert waar je als consument op kunt letten voor je iets koopt Je leert hoe je prijzen omrekent naar een standaardhoeveelheid Je leert hoe je sterker komt te staan als consument Je leert hoe je een prijsverschil in procenten uitrekent Je leert waarom je als consument bepaalde rechten hebt Je leert welke wetten je beschermen tegen onveilige producten Je leert welke wetten je een bedenktijd geven bij bepaalde aankopen Je leert waar je als consument je recht kunt halen Je leert wat de woningmarkt is Je leert wanneer je recht hebt op huurtoeslag Je leert welke kosten je hebt als je een huis koopt Je leert wat een hypothecaire lening is Je leert welke belasting je als eigenaar van een woning betaalt Je leert welke invloed jij als consument hebt op het milieu Je leert hoe je de energiekosten voor een gezin berekent Je leert wat voor maatregelen mogelijk zijn om het milieu te sparen Je leert hoe je de nadelige gevolgen van milieuschade noemt Je leert wat het verschil is tussen directe en indirecte ruil Je leert welke geldfuncties er zijn Je leert hoe je het saldo op je betaalrekening controleert Je leert welke manieren van betalen er zijn Je leert welke spaarmotieven je kunt hebben Je leert wat voor verschillen er in spaarrekeningen zijn	45	2	ja

			Je leert hoe je enkelvoudige rente berekent Je leert hoe je samengestelde rente berekent Je leert wat het gevolg is van inflatie voor je spaargeld Je leert welke redenen je kunt hebben om te lenen Je leert hoe je de kosten van een lening berekent Je leert welke soorten leningen er zijn Je leert waarom koop op afbetaling ook een lening is Je leert welke rol van banken is bij vraag en aanbod van geld Je leert welke voor- en nadelen er zijn als je geld belegt in plaats van spaart Je leert wat vreemde valuta zijn en hoe je de wisselkoers gebruikt Je leert hoe je euro's naar vreemd geld omrekent en andersom			
3	2	ST	Hoofdstuk 4: Kies je voor zekerheid? Je leert wanneer het zin heeft om een verzekering af te sluiten Je leert om de premie van een verzekering vast te stellen Je leert hoe je de kosten van een verzekering berekent Je leert hoe je een schadevergoeding berekent Je leert dat je aansprakelijkheid voor schade aan anderen kunt verzekeren Je leert wat voor verzekeringen je voor een huis nodig hebt Je leert hoe je voor woonhuisverzekeringen de premie berekent Je leert wat het gevolg is als je onvoldoende verzekerd bent Je leert hoe je kunt voorkomen dat je ongemerkt te laat verzekerd raakt Je leert wanneer je een WA-verzekering of WA+cascoverzekering kunt nemen Je leert waardoor er verschillen zijn in de premie van een scooter- en autoverzekering Je leert hoe je premie omlaaggaat als je schadevrij rijdt, maar stijgt na schade	45	1	-

			Je leert wat je kan helpen om een geschikte verzekering te vinden Je leert waarvoor je een zorgverzekering nodig hebt Je leert hoe de zorgverzekering betaalbaar blijft Je leert waarop je moet letten als je een hoger eigen risico neemt Je leert hoe bij zorgverzekeringen solidariteit een rol speelt			
4	2	ST	Hoofdstuk 5: Is er werk voor jou? Je leert wat voor redenen je kunt hebben om te werken Je leert waarvan de hoogte van je loon afhankelijk is Je leert hoe je je nettoloon kunt berekenen Je leert wat het verschil is tussen wit, grijs en zwart werk Je leert wat het minimumloon is Je leert in welke groepen je de productie kunt indelen Je leert hoe in bedrijven het werk verdeeld wordt Je leert wat een zelfstandige, een eenmanszaak en een zzp'er is Je leert wat een vof is Je leert wat het verschil is tussen een nv en een bv Je leert wat de arbeidsmarkt en werkgelegenheid is Je leert wanneer je bij de beroepsbevolking hoort Je leert hoe de wet regelt dat iedereen kans heeft om te werken Je leert welk deel van de mensen actief is op de arbeidsmarkt Je leert wat de gevolgen zijn als je werkloos wordt Je leert wat het UWV voor je kan doen als je werkloos bent Je leert wat conjuncturele werkloosheid is Je leert wat structurele werkloosheid is Je leert wat het verschil is tussen frictiewerkloosheid, seizoenwerkloosheid en regionale werkloosheid	45	1	-
5	3	PO	Praktische opdracht duurzaamheid EC/K/4B: De kandidaat heeft inzicht in het bankwezen, zoals verkrijgen van vreemd geld, spaarvormen en leningsvormen, en in motieven en kenmerken van	N.v.t.	1x ptd 20% pta	-

			verzekeringen en kan hierbij informatie van consumentenorganisaties gebruiken. EC/K/5B: De kandidaat heeft inzicht in de productie van goederen en diensten en in de fasen die een product doorloopt vanaf de producent van grondstoffen tot en met de detaillist/ winkelier, en kan voorbeelden geven van beroepen/ werkzaamheden die typerend zijn voor verschillende economische sectoren. EC/K/8: De kandidaat heeft inzicht in de samenhang tussen consumptie, productie en het milieu, en kan aan de hand van voorbeelden op het gebied van milieuschade de rol van overheid, maatschappelijke organisaties en individuele personen beschrijven.			
6	4	ST	Hoofdstuk 6: Productie en markt Je leert wat productiefactoren zijn Je leert wat het verband is tussen toegevoegde waarde en de inkomens Je leert hoe elk bedrijf in de bedrijfskolom waarde toevoegt Je leert het verschil tussen arbeidsintensief en kapitaalintensief produceren Je leert hoe je afschrijving berekent Je leert wat de brutowinstopslag is en hoe je daarmee de verkoopprijs kunt berekenen Je leert hoe je de consumentenprijs berekent Je leert hoe je kunt berekenen hoeveel de btw is in de consumentenprijs Je leert wat het verschil is tussen afzet en omzet en hoe je de omzet berekent Je leert wat het verschil is tussen brutowinst en nettowinst en hoe je deze beide berekent	45	1	-

			Je leert wat een concrete markt en een abstracte markt is Je leert hoe de prijs invloed heeft op de vraag Je leert hoe je met een vraaglijn en een aanbodlijn de evenwichtsprijs en -hoeveelheid kunt bepalen Je leert de verandering van vraag of aanbod in een grafiek te tekenen Je leert hoe je met een marktaandeel de afzet (of omzet) kunt berekenen Je leert dat je productiekosten in twee groepen kunt verdelen Je leert wat de productiecapaciteit van een bedrijf bepaalt Je leert wat arbeidsproductiviteit is en hoe die kan toenemen Je leert hoe je de arbeidsproductiviteit kunt berekenen Je leert hoe bedrijven maatschappelijk verantwoord kunnen ondernemen			
7	4	ST	Hoofdstuk 7: Wie heeft het voor het zeggen? Je leert welke overheden er zijn en wat hun taken zijn Je leert hoe de overheid ons gedrag beïnvloedt Je leert waarom de overheid bepaalde taken liever zelf uitvoert Je leert wat het verschil is tussen de collectieve en particuliere sector Je leert wat privatisering is Je leert waarom er sociale zekerheid is Je leert waarom we samen verantwoordelijk zijn voor sociale zekerheid Je leert welke soorten verzekeringen en voorzieningen er zijn Je leert hoe de sociale zekerheid wordt betaald Je leert voorbeelden van enkele belangrijke overheidsinkomsten Je leert het verschil tussen directe en indirecte belastingen Je leert dat sommige belastingen gebaseerd zijn op het draagkrachtbeginsel Je leert dat andere belastingen gebaseerd zijn op het profijtbeginsel	45	1	ja

			Je leert wat de rijksbegroting en miljoenennota met elkaar te maken hebben Je leert waar de overheid op let bij haar uitgaven Je leert hoe een begrotingstekort of een begrotingsoverschot ontstaat Je leert wat een staatsschuld is			
--	--	--	---	--	--	--

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen (10-15 per toets)
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	

ENGELS

LEERJAAR	3
NIVEAU	mavo

TOETSEN

Toets-Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging & (% PTA)	Toetsweek
1	1	ST	Unit 1 en onregelmatige werkwoorden	45	2	nee
2	1	ST	Leesvaardigheid	45	2	nee
3	2	ST	Unit 2/3 en onregelmatige werkwoorden	45	2	nee
4	2	ST	Schrijven	45	2	nee
5	3	KLT	Kijken en luisteren	45	2	nee
6	3	MT	Spreken	4-8	2	nee
7	4	ST	Unit 4/5 en onregelmatige werkwoorden	45	2	nee
8	4	ST	Leesvaardigheid	45	2	nee

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen
1	Unit 1 en onregelmatige werkwoorden Lezen: • Kritisch denken – Je kunt (gevonden) informatie beoordelen op bruikbaarheid en betrouwbaarheid. • Je kunt specifieke informatie vinden en begrijpen in eenvoudig, alledaags materiaal. • Je kunt belangrijke feitelijke informatie in korte verslagen en artikelen begrijpen. Schrijven: • Informatievaardigheden – Je kunt de voor het beantwoorden van een vraag of oplossen van een probleem benodigde informatie verwerven en daaruit een selectie maken. • Je kunt in korte, eenvoudige zinnen vertrouwde zaken beschrijven. • Je kunt zeer korte en belangrijke gebeurtenissen, activiteiten in het verleden en persoonlijke ervaringen beschrijven. Kijken en luisteren: • Kritisch denken – Je kunt (gevonden) informatie beoordelen op bruikbaarheid en betrouwbaarheid. • Je kunt in vertrouwde situaties eenvoudige feitelijke informatie begrijpen (<i>luisteren</i>). • Je kunt de wezenlijke informatie in korte opgenomen passages over voorspelbare alledaagse zaken verstaan en onderscheiden (<i>luisteren</i>). • Je kunt je een indruk vormen van de belangrijkste inhoud in een feitelijk nieuwsbericht op televisie (<i>kijken</i>). • Je kunt een video- of audiofragment begrijpen door mee te lezen (<i>kijken</i>). Spreeken: • Sociale en culturele vaardigheden – Je kunt eigen gevoelens en opvattingen benoemen en hierop reflecteren. • Je kunt op eenvoudige wijze voorkeur en mening uitdrukken over vertrouwde alledaagse onderwerpen (<i>gesprek</i>). • Je kunt inlichtingen geven en ontvangen over hoeveelheden en aantallen (<i>gesprek</i>). • Je kunt vragen stellen en beantwoorden over wat iemand doet op het werk en in de vrije tijd (<i>gesprek</i>). • Je kunt persoonlijke informatie vragen en geven (<i>gesprek</i>). • Je kunt begrijpen wat rechtstreeks tegen je gezegd wordt in eenvoudige, alledaagse gesprekken (<i>luisteren</i>). • Je kunt een korte, ingestudeerde, eenvoudige presentatie geven over een vertrouwd onderwerp, vragen over de presentatie beantwoorden en om herhaling vragen.

	Onregelmatige werkwoorden: Je kent de rijtjes van de onregelmatige werkwoorden en kan deze reproduceren.
2	Leesvaardigheid: Je kunt: • kritisch denken – Je kunt (gevonden) informatie beoordelen op bruikbaarheid en betrouwbaarheid. • specifieke informatie vinden en begrijpen in eenvoudig, alledaags materiaal. • belangrijke feitelijke informatie in korte verslagen en artikelen begrijpen. communicatie gebruiken voor verschillende doelen (bijvoorbeeld informatie uitwisselen, emoties overbrengen, anderen overtuigen of motiveren). • de hoofdlijn begrijpen van eenvoudige teksten in een tijdschrift, krant of op een website. • relevante informatie vinden en begrijpen in brochures en korte officiële documenten op internet of in andere media. • met een open en positieve houding naar anderen kijken en hebt respect voor verschillen. (sociale en culturele vaardigheden) • veelvoorkomende borden en mededelingen begrijpen. • een eenvoudige formele brief of e-mail voldoende begrijpen om adequaat te kunnen reageren. • de betekenis van taal te achterhalen en de juiste leesstrategieën te kiezen.
3	Unit 2/3 en onregelmatige werkwoorden Je kunt: Lezen: • communicatie gebruiken voor verschillende doelen (bijvoorbeeld informatie uitwisselen, emoties overbrengen, anderen overtuigen of motiveren). • de hoofdlijn begrijpen van eenvoudige teksten in een tijdschrift, krant of op een website. • relevante informatie vinden en begrijpen in brochures en korte officiële documenten op internet of in andere media. Schrijven: • communicatie gebruiken voor verschillende doelen (bijvoorbeeld informatie uitwisselen, emoties overbrengen, anderen overtuigen of motiveren). • in korte, eenvoudige zinnen een persoon beschrijven. • standaardformulieren invullen. Kijken en luisteren: • een oplossing bedenken en uitvoeren (met behulp van een plan).

- aanwijzingen begrijpen over de werking van vertrouwde apparaten, maar alleen als het apparaat voorhanden is (*luisteren*).
- het belangrijkste punt herkennen van nieuwsberichten op televisie waarin verslag wordt gedaan van gebeurtenissen, ongelukken en dergelijke en waarin het beeld het commentaar ondersteunt (*kijken*).

Spreeken:

- je eigen prestatie evalueren in relatie tot de geformuleerde (leer)doelen.
- communiceren over eenvoudige en alledaagse taken, in eenvoudige bewoordingen om dingen te vragen en te verschaffen, eenvoudige informatie te verkrijgen en te bespreken wat er vervolgens moet gebeuren (*gesprek*).
- alledaagse goederen en diensten aanvragen en verschaffen (*gesprek*).
- beperkte informatie uitwisselen over vertrouwde en alledaagse zaken van praktische aard (*gesprek*).
- een eenvoudig telefoongesprek voeren (*gesprek*).
- korte, eenvoudige opdrachten en aanwijzingen geven en opvolgen (*gesprek*).
- zeer korte, ingestudeerde mededelingen doen met een voorspelbare, uit het hoofd geleerde inhoud, die verstaanbaar zijn voor aandachtige luisteraars (*spreken*).

Onregelmatige werkwoorden:

Je kent de rijtjes van de onregelmatige werkwoorden en kan deze reproduceren.

Unit 3

Lezen:

- inlevingsvermogen en belangstelling voor anderen tonen.
- korte, beschrijvende teksten over vertrouwde onderwerpen begrijpen (sociale en culturele vaardigheden).
- belangrijke feitelijke informatie begrijpen in korte verslagen en artikelen.

Schrijven:

- Communiceren – Je kunt een passend communicatiemiddel kiezen en gebruiken (talig/niet-talig, gesproken/geschreven, al dan niet digitaal).
- een eenvoudig persoonlijk briefje schrijven via de post, mail of sociale media.
- aan een eenvoudige chatsessie deelnemen.

Kijken en luisteren:

- effectief communiceren (specifiek: luisteren, observeren, duidelijk spreken, reageren, overleggen).
- begrijpen wat rechtstreeks tot je wordt gezegd in eenvoudige alledaagse gesprekken (*luisteren*).

	• genoeg begrijpen om eenvoudige routinegesprekken te voeren (<i>luisteren</i>). • je een indruk vormen van de belangrijkste inhoud in een feitelijk nieuwsbericht op televisie (<i>kijken</i>). Spreken: • inlevingsvermogen en belangstelling voor anderen tonen (sociale en culturele vaardigheden). • je verontschuldigen aanbieden, en daarop reageren (<i>gesprek</i>). • iemand uitnodigen, op uitnodigingen ingaan of deze afslaan, suggesties opperen (<i>gesprek</i>). • deelnemen aan korte gesprekken over belangwekkende onderwerpen in een alledaagse context (<i>gesprek</i>). • vragen stellen en beantwoorden over tijdverdrijf en vroegere of toekomstige activiteiten (<i>gesprek</i>). • genoeg begrijpen om routinegesprekken te voeren zonder al te veel moeite (<i>luisteren</i>). • in een korte serie zinnen informatie geven over jezelf en anderen (<i>spreken</i>). Onregelmatige werkwoorden: Je kent de rijtjes van de onregelmatige werkwoorden en kan deze reproduceren.
4	Schrijven Je kunt: • de voor het beantwoorden van een vraag of oplossen van een probleem benodigde informatie verwerven en daaruit een selectie maken (informatievaardigheden). • in korte, eenvoudige zinnen vertrouwde zaken beschrijven. • zeer korte en belangrijke gebeurtenissen, activiteiten in het verleden en persoonlijke ervaringen beschrijven. • communicatie gebruiken voor verschillende doelen (bijvoorbeeld informatie uitwisselen, emoties overbrengen, anderen overtuigen of motiveren). • in korte, eenvoudige zinnen een persoon beschrijven. • standaardformulieren invullen. • informeel en formeel contact in het Engels onderhouden via e-mail of een brief.
5	Kijken en luisteren Je kunt: • (gevonden) informatie beoordelen op bruikbaarheid en betrouwbaarheid. (kritisch denken) • in vertrouwde situaties eenvoudige feitelijke informatie begrijpen (<i>luisteren</i>). • de wezenlijke informatie in korte opgenomen passages over voorspelbare alledaagse zaken verstaan en onderscheiden (<i>luisteren</i>). • je een indruk vormen van de belangrijkste inhoud in een feitelijk nieuwsbericht op televisie (<i>kijken</i>).

	• een video- of audiofragment begrijpen door mee te lezen (<i>kijken</i>). • een oplossing bedenken en uitvoeren (met behulp van een plan). • aanwijzingen begrijpen over de werking van vertrouwde apparaten, maar alleen als het apparaat voorhanden is (<i>luisteren</i>). • het belangrijkste punt herkennen van nieuwsberichten op televisie waarin verslag wordt gedaan van gebeurtenissen, ongelukken en dergelijke en waarin het beeld het commentaar ondersteunt (<i>kijken</i>). • creatief denken en handelen – Je kunt laten zien dat je kennis en inzicht hebt in de betekenis van het creatieve proces voor het dagelijkse leven van mensen. • over het algemeen heldere, tot jou gerichte gesproken standaardtaal begrijpen over vertrouwde zaken, mits je af en toe om herhaling of herformulering kunt vragen (<i>luisteren</i>). • gedetailleerde aanwijzingen volgen (<i>luisteren</i>). • de hoofdpunten vatten van televisieprogramma's over vertrouwde onderwerpen wanneer deze betrekkelijk langzaam en helder worden gepresenteerd (<i>kijken</i>). • tijdens en na afloop van de luistertoets relevante informatie uit gesproken teksten begrijpen, hoofd- en bijzaken onderscheiden en de juiste antwoorden selecteren op basis van wat er in het fragment wordt gezegd.
6	Spreeken: Je kunt: • een vlog van minimaal 4 minuten maken over een onderwerp en deze presenteren. • passende woordenschat gebruiken binnen het onderwerp. • duidelijk en verstaanbaar spreken. • grammatica correct toepassen in gesproken Engels. • bij het onderwerp blijven. • de vlog functioneel gebruiken. • eenvoudige vragen over het onderwerp beantwoorden. • uitsluitend Engels spreken in de vlog.
7	Unit 4/5 en onregelmatige werkwoorden Je kunt: Lezen: • Sociale en culturele vaardigheden – Je kunt met een open en positieve houding naar anderen kijken en hebt respect voor verschillen. • Je kunt veelvoorkomende borden en mededelingen begrijpen. • Je kunt een eenvoudige formele brief of e-mail voldoende begrijpen om adequaat te kunnen reageren.

Schrijven:

- Creatief denken en handelen – Je kunt laten zien dat je kennis en inzicht hebt in de betekenis van het creatieve proces voor het dagelijkse leven van mensen.
- Je kunt korte, eenvoudige berichten schrijven over zaken van direct belang.
- Je kunt formulieren waarin meer informatie gevraagd wordt, gedetailleerd invullen.

Kijken en luisteren:

- laten zien dat je kennis en inzicht hebt in de betekenis van het creatieve proces voor het dagelijkse leven van mensen.
- over het algemeen heldere, tot jou gerichte gesproken standaardtaal begrijpen over vertrouwde zaken, mits je af en toe om herhaling of herformulering kunt vragen (*luisteren*).
- gedetailleerde aanwijzingen volgen (*luisteren*).
- de hoofdpunten vatten van televisieprogramma's over vertrouwde onderwerpen wanneer deze betrekkelijk langzaam en helder worden gepresenteerd (*kijken*).

Spreken:

- voor het beantwoorden van een vraag of probleem benodigde informatie verwerven en daaruit een selectie maken.
- vragen wat anderen wel en niet leuk vinden (*gesprek*).
- zeggen wat je van zaken vindt wanneer je rechtstreeks wordt aangesproken op een formele bijeenkomst, mits je indien nodig om herhaling van belangrijke punten kunt vragen (*gesprek*).
- directe feitelijke informatie achterhalen en doorgeven (*gesprek*).
- vragen stellen en beantwoorden over gewoonten en routines (*gesprek*).
- uitleggen wat je leuk of niet leuk vindt aan iets (*spreken*).
- over het algemeen heldere, tot jou gerichte gesproken standaardtaal begrijpen over vertrouwde zaken, mits je af en toe om herhaling of herformulering kunt vragen (*luisteren*).

Onregelmatige werkwoorden

Je kent de rijtjes van de onregelmatige werkwoorden en kan deze reproduceren.

Unit 5**Lezen:**

	• hulp en feedback vragen en geven, en staat daarvoor open. • regels en bepalingen begrijpen, wanneer deze in eenvoudige taal zijn gesteld. • heldere, ondubbelzinnige instructies begrijpen. Schrijven: • een beargumenteerde conclusie trekken / antwoord formuleren. • schrijven over alledaagse aspecten van je omgeving in zinnen die met elkaar verbonden zijn. • persoonlijke brieven, e-mails of berichten op sociale media schrijven waarin ervaringen, gevoelens en gebeurtenissen gedetailleerd worden beschreven. Kijken en luisteren: • betekenisvolle vragen stellen. • Je kunt een korte uitleg begrijpen (<i>luisteren</i>). • helder uitgesproken spraak volgen die in alledaagse conversatie tot jou gericht wordt, maar je zult soms moeten vragen om herhaling van bepaalde woorden en zinnen (<i>luisteren</i>). • de belangrijkste informatie in een tv-programma over een bekend onderwerp begrijpen als dit duidelijk en niet te snel gepresenteerd wordt (<i>kijken</i>). Spreeken: • Je kunt om hulp en feedback vragen en geven, en staat daarvoor open. • bespreken wat er moet gebeuren, daarbij suggesties doen en beantwoorden, en aanwijzingen vragen en geven (<i>gesprek</i>). • dingen vragen en eenvoudige transacties doen in openbare gelegenheden (<i>gesprek</i>). • eenvoudige aankopen doen door te zeggen wat je wilt en de prijs te vragen (<i>gesprek</i>). • een eenvoudig gesprek aan een balie voeren (<i>gesprek</i>). • mensen, plaatsen en bezittingen op een eenvoudige manier beschrijven (<i>spreken</i>). Onregelmatige werkwoorden: Je kent de rijtjes van de onregelmatige werkwoorden en kan deze reproduceren.
8	Leesvaardigheid: Je kunt • (gevonden) informatie beoordelen op bruikbaarheid en betrouwbaarheid. • specifieke informatie vinden en begrijpen in eenvoudig, alledaags materiaal. • Je kunt belangrijke feitelijke informatie in korte verslagen en artikelen begrijpen.

	• Communiceren – Je kunt communicatie gebruiken voor verschillende doelen (bijvoorbeeld informatie uitwisselen, emoties overbrengen, anderen overtuigen of motiveren). • Je kunt de hoofdlijn begrijpen van eenvoudige teksten in een tijdschrift, krant of op een website. • Je kunt relevante informatie vinden en begrijpen in brochures en korte officiële documenten op internet of in andere media. • Sociale en culturele vaardigheden – Je kunt met een open en positieve houding naar anderen kijken en hebt respect voor verschillen. • Je kunt veelvoorkomende borden en mededelingen begrijpen. • Je kunt een eenvoudige formele brief of e-mail voldoende begrijpen om adequaat te kunnen reageren. • De leerling kan/leert de betekenis van taal te achterhalen en de juiste leesstrategieën te kiezen.
--	---

FRANS

LEERJAAR	3
NIVEAU	mavo

TOETSEN

Toets-Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging & (% PTA)	Toetsweek
1	1	ST	C'était comment?	30 min	1	Nee
2	1	ST	Thème 1: 100% connecté	45 min	2	Nee
3	2	ST	Thème 2: nature et aventure	45 min	2	Nee
4	2	KLT	Luistervaardigheid: Thème 1 + 2	30 min	2	Nee
5	3	ST	Thème 3: héros ou pirate?	45 min	2	Nee
6	3	ST	Schrijfvaardigheid	45 min	2	Nee
7	4	ST	Thème 4: voilà mes choix	45 min	2	Nee
8	4	MT	Taaldorp	-	2	Nee
9	4	PO	Praktische opdracht	-	1	Nee
10	4	ST	Leesvaardigheid + grammatica	45 min	2	Ja

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen
1	- Je herhaalt de belangrijkste werkwoorden en hun vervoeging uit klas 1 en 2. - Je herhaalt de vocabulaire uit klas 1 en 2.
2	- Je kunt teksten begrijpen die te maken hebben met online leven. - Je kunt een video begrijpen over een digitale detox. - Je kunt jezelf voorstellen in een filmpje. - Je kunt een reactie schrijven op een <i>post</i> op een sociaal medium.
3	- Je kunt verschillende dieren beschrijven. - Je kunt iets vertellen over je vakantie. - Je kunt vertellen hoe je je voelt.
4	- Je kunt informatie halen uit de gesproken fragmenten.
5	- Je kunt vertellen wie jouw helden zijn en de eigenschappen van helden benoemen. - Je kunt vertellen wat er gebeurd is en wat je hebt gehoord. - Je kunt een aangifteformulier invullen.
6	- Je kunt je schriftelijk uitdrukken in de gegeven situaties.
7	- Je kunt beschrijven wat je gelukkig maakt. - Je kunt een advies schrijven voor een probleem. - Je kunt vertellen hoe je je voelt in een bepaalde situatie.
8	- Je kunt je mondeling uitdrukken in de gegeven situaties.
9	- Praktische opdracht bestaande uit verschillende onderdelen
10	- Je kunt informatie halen uit de gegeven teksten. - Je kunt de geleerde grammatica op de juiste manier toepassen.

OPMERKINGEN

Bij elke toets wordt van de leerling verwacht dat de door de docent gegeven aantekeningen ook worden geleerd, naast de stof uit het boek.

GESCHIEDENIS

LEERJAAR	3
NIVEAU	Mavo

TOETSEN

Toets-Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging & (% PTA)	Toetsweek
1	1	ST	Conflict Midden-Oosten	45 min	2	Ja
2	2	ST	Industrialisatie Nederland	45 min	2	Nee
3	2	ST	Nederland Verzorgingsstaat	45 min	2	Nee
4	3	ST	Nederland Verzorgingsstaat en NL na 1945	45 min	3, 15 %	Ja
5	4	PO	Koude Oorlog	-	2, 10%	Nee
6	4	ST	Koude Oorlog	45 min	2	Ja

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen
1	Je kunt uitleggen waarom het gebied waar nu Israël ligt, een belangrijk gebied is voor joden, christenen en moslims. Je kunt de oorzaken en gevolgen noemen van het uiteenvallen van het Ottomaanse Rijk. Je kunt oorzaken en gevolgen noemen van de verhuizing van Joden naar Palestina vóór 1939. Je kunt uitleggen hoe de nieuwe staat Israël is ontstaan en hoe de buurlanden daarop reageerden. Je kunt uitleggen welke gevolgen de stichting van Israël had voor de Palestijnen en hoe zij zich daartegen verzetten. Je kunt drie redenen noemen waarom vrede tussen Israël en de Arabische landen voor de hele wereld belangrijk is, en uitleggen waarom het Akkoord van Camp David toch mislukte. Je kunt beschrijven welke problemen bleven bestaan na 1978 en hoe dit leidde tot nieuwe vredesakkoorden. Je kunt drie oorzaken noemen waarom de Akkoorden van Oslo mislukten en de gevolgen daarvan beschrijven. Je kunt vier oorzaken noemen waardoor er nog steeds geen vrede is tussen de Israëliërs en de Palestijnen.
2	Je kunt uitleggen waarom België eerder industrialiseerde dan Nederland. Je kunt uitleggen wanneer en waardoor de industrialisatie in Nederland op gang kwam. Je kunt de arbeidersomstandigheden en woonomstandigheden van ondernemers en arbeiders in de 19^e eeuw beschrijven. Je kunt uitleggen waarom arbeiders weinig macht hadden en hoe zij toch hun positie probeerden te verbeteren. Je kunt uitleggen door welke nieuwe wetten de situatie van de arbeiders eind 19^e eeuw sterk verbeterde. Je kunt een aantal kenmerken noemen van het moderne Nederland rond 1920. Je kunt beschrijven hoe de Nederlandse economie zich na 1945 herstelde. Je kunt een aantal gevolgen noemen van de economische groei in Nederland van 1950. Je kunt beschrijven hoe de Nederlandse economie van de jaren 1970 veranderde.
3	Je kunt uitleggen waarom verschillende groepen mensen in de 19^e eeuw in armoede leefden. Je kunt uitleggen dat bestuurders tot 1873 weinig deden tegen armoede. Je kunt uitleggen hoe na 1873 arbeiders en het bestuur de armoede probeerden te bestrijden. Je kunt beschrijven hoe de crisis van 1929 in de VS leidde tot armoede in Nederland. Je kunt drie maatregelen noemen die de Nederlandse regering nam vanwege de crisis. Je kunt, met behulp van voorbeelden, uitleggen dat er ontevredenheid was over hoe de regering reageerde op de crisis. Je kunt uitleggen waarom er na de oorlog een verzorgingsstaat werd opgebouwd. Je kunt beschrijven hoe de Nederlandse verzorgingsstaat zich tussen 1950 en 1970 heeft ontwikkeld.

	Je kunt uitleggen welke problemen ontstonden in de verzorgingsstaat en welke maatregelen de regering nam om deze op te lossen.
4	Je kunt uitleggen waarom verschillende groepen mensen in de 19^e eeuw in armoede leefden. Je kunt uitleggen dat bestuurders tot 1873 weinig deden tegen armoede. Je kunt uitleggen hoe na 1873 arbeiders en het bestuur de armoede probeerden te bestrijden. Je kunt beschrijven hoe de crisis van 1929 in de VS leidde tot armoede in Nederland. Je kunt drie maatregelen noemen die de Nederlandse regering nam vanwege de crisis. Je kunt, met behulp van voorbeelden, uitleggen dat er ontevredenheid was over hoe de regering reageerde op de crisis. Je kunt uitleggen waarom er na de oorlog een verzorgingsstaat werd opgebouwd. Je kunt beschrijven hoe de Nederlandse verzorgingsstaat zich tussen 1950 en 1970 heeft ontwikkeld. Je kunt uitleggen welke problemen ontstonden in de verzorgingsstaat en welke maatregelen de regering nam om deze op te lossen. Je kunt uitleggen dat de Nederlandse samenleving tot in de jaren 1950 verzuild was. Je kunt drie jeugdculturen omschrijven die ontstonden in de jaren 1950 en 1960. Je kunt omschrijven welke mentaliteit past bij de periode van de wederopbouw. Je kunt oorzaken en gevolgen noemen van het ontstaan van een consumptiemaatschappij. Je kunt beschrijven hoe in Nederland een informatiemaatschappij ontstond en welke gevolgen dit had. Je kunt beschrijven hoe Nederlanders vanaf de jaren 1950 anders gingen denken over de rollen binnen het gezin. Je kunt beschrijven voor welke rechten vrouwen streden tijdens de tweede feministische golf.
5	Je kunt verschillen noemen tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten, op politiek-bestuurlijk en economisch gebied. Je kunt uitleggen hoe de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie bondgenoten werden tijdens de Tweede Wereldoorlog en welke afspraken zij in 1945 maakten. Je kunt beschrijven hoe Europa verdeeld raakte in twee machtsblokken. Je kunt beschrijven wat de oorzaak en de gevolgen van de Blokkade van Berlijn waren. Je kunt beschrijven dat de wapenwedloop leidde tot een 'koude' oorlog. Je kunt met drie voorbeelden uitleggen dat de Koude Oorlog zich ook buiten Europa afspeelde. Je kunt vijf veranderingen noemen die Gorbatsjov doorvoerde en uitleggen waarom hij dat deed.

	Je kunt beschrijven welke gevolgen de politiek van Gorbatsjov had voor de landen in Oost-Europa. Je kunt uitleggen welke gevolgen het uiteenvallen van de Sovjet-Unie had.
6	Je kunt verschillen noemen tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten, op politiek-bestuurlijk en economisch gebied. Je kunt uitleggen hoe de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie bondgenoten werden tijdens de Tweede Wereldoorlog en welke afspraken zij in 1945 maakten. Je kunt beschrijven hoe Europa verdeeld raakte in twee machtsblokken. Je kunt beschrijven wat de oorzaak en de gevolgen van de Blokkade van Berlijn waren. Je kunt beschrijven dat de wapenwedloop leidde tot een 'koude' oorlog. Je kunt met drie voorbeelden uitleggen dat de Koude Oorlog zich ook buiten Europa afspeelde. Je kunt vijf veranderingen noemen die Gorbatsjov doorvoerde en uitleggen waarom hij dat deed. Je kunt beschrijven welke gevolgen de politiek van Gorbatsjov had voor de landen in Oost-Europa. Je kunt uitleggen welke gevolgen het uiteenvallen van de Sovjet-Unie had.

Niveau en leerjaar: 3 Mavo

Periode 2	Toets- num mer Magis ter	Hfst/ par.	Leerdoelen	Toets- vorm	Lengte toets	Weging	Toetsweek ja of nee
In de 2 ^e periodeweek Totaal 1 week		Geen boek	Kaft Kunsta autobiografie (CZP1) Architectuurroute Samenwerkingsopdracht Beeldende kunst Opdracht Zee van Staal Filmopdracht/Theater Muziekopdracht 4 keer reflectie Eindreflectie (CZP 2) Kunstdossier	Geen	n.v.t.	1 x	nee

De leerlingen worden beoordeeld met een O-V-G.

Op het rapport komt een O-V of G.

CKV dient met een voldoende te worden afgesloten om te slagen.

Er is geen compensatie mogelijk met CKV.

DRAMA

LEERJAAR	3
NIVEAU	mavo

TOETSEN

Toets-Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging & (% PTA)	Toetsweek
1	1	PO	improvisatie	90	2	nee
2	1 (of 2)	SO	voorstellingsbezoek	90	1	nee
3	2	PO	Met de klas een montagevoorstelling presenteren	90	2	nee
4	3	PO	Komedie maken	90	2	nee
5	3	SO	Theatervormen	90	1	ja
6	4	PO	solo	90	3	nee
7	4	PO	film	90	2	nee

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen (10-15 per toets)
1	De leerling leert acteervaardigheden. De leerling weet wat improviseren is en laat samen met anderen improvisatievaardigheden zien. (K 3t/m 9 & V3) De leerling weet wat het betekent om spelaanbod te geven en te accepteren, wat de opbouw van een scène is, hoe je emotie kan spelen en wat incasseren is. (K 3 t/m 9 & V3)
2	Theatervoorstelling bezoeken of speelfilm/aflevering serie bekijken, waarbij kennis van de syllabus schriftelijk wordt getoetst. De leerling leert begrippen uit de syllabus te gebruiken. Kent de soorten theatervormgevingsmiddelen. Kent het verschil tussen spelwerkelijkheid en gespeelde werkelijkheid. Kent de spelgegevens van een scène.
3	De leerling leert verder te werken met acteervaardigheden, weet hoe de vormgeving voor een scène gemaakt wordt, weet wat bedoeld wordt met absurdistische beelden/absurdistisch spel. De leerling leert zelfgemaakte scènes en bestaande teksten (bijvoorbeeld uit het boek Groeipijn) tot één voorstelling te combineren. (K 3t/m 9 & V3)
4	Eindpresentatie van een komedie: De leerling kent de eigen acteervaardigheden door in de lessen toe te werken naar een presentatie met een groepje. De leerling weet wat bedoeld wordt met vormgeving; wat komedie/commedia dell'arte is, weet hoe status gespeeld kan worden, gebruikt het masker in de presentatie en kent het verschil tussen spelen met en zonder masker, weet wat uitvergroot spel is en wat de vierde wand doorbreken betekent. De leerling maakt hierin gebruik van fysieke grappen. (K 3t/m 9 & V3)
5	De leerling kent verschillende theatervormen. De leerling heeft een voorstelling bezocht met de klas en in de les verschillende theatervormen gezien en kent het verschil tussen een monoloog en een dialoog, kent verschillende speelstijlen en kent het gebruik van andere kunstvormen in een voorstelling. De leerling kent verwijzingen naar de werkelijkheid en het gebruik van theatrale middelen.
6	De leerling kan zelfstandig nadenken over de theatrale vormgevingsmiddelen en past die toe. (licht, decor, geluid, kostuum, rekwisiet). De leerling weet gebruik te maken van zijn eigen fysiek en mimiek om verschillende personages te kunnen spelen. De leerling kan een kleine solo spelen en beseft dat een conflict of een dilemma noodzakelijk is om op het toneel te gaan staan. Om daarbij te helpen heeft de leerling een familielid geïnterviewd over een belangrijke gebeurtenis in zijn of haar leven. (K 3t/m 9 & V3)

7	De leerling weet wat het betekent om een storyboard te maken. De leerling kan samenwerken in een groepje en maakt een storyboard, neemt een dialoog uit een bestaande film op en weet wat verschillende camera standpunten zijn en kan een film monteren. (K 3t/m 9 & V3) De leerling kan een dialoog analyseren (wat gebeurt er in de scène en wat vinden de personages ervan) en de rol begrijpen. De leerling weet wat het inhoudt om een conflict en een spanningsboog te hebben in een scène. De leerling weet wat vormgeving bij film inhoudt. Eindpresentatie is een korte film van een bestaande dialoog.

LICHAMELIJKE OPVOEDING

LEERJAAR	3
NIVEAU	mavo

TOETSEN

Toets-Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging & (% PTA)	Toetsweek
1	1	PO	Atletiek - coopertest	90	1	Nee
2	1	PO	Atletiek - speerwerpen	90	1	Nee
3	2	PO	Terugslagspel - volleybal	90	1	Nee
4	2	PO	Zelfverdediging – judo staand	90	1	Nee
5	3	PO	Turnen - ringzwaaien	90	1	Nee

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen (10-15 per toets)
1	Atletiek - coopertest Kunnen: • De leerling moet uiteindelijk 12 minuten in een zo constant mogelijk tempo kunnen blijven volhouden en een zo groot mogelijke afstand afleggen • De leerling herkent zijn eigen looptempo • De leerling moet aan de hand van een planning zijn einddoel (=afstand) kunnen behalen Kennen: • De leerling kent de termen 'planning', 'doorkomsttijd' en 'rondetijd'.
2	Atletiek – speerwerpen Kunnen: • De leerling moet de speer correct kunnen vasthouden (greep), waarbij de nadruk wordt gelegd op een ontspannen maar gecontroleerde handpositie. • De leerling moet de speer in een rechte lijn boven de schouder kunnen dragen tijdens de aanloop, waarbij de nadruk wordt gelegd op houding en stabiliteit. • De leerling moet een juiste aanlooptechniek met een 3-pas kunnen uitvoeren (rustig opbouwend tempo), waarbij de nadruk wordt gelegd op ritme en coördinatie. • De leerling moet een correcte werpbeweging kunnen uitvoeren (arm naar achter, vervolgens naar voren), waarbij de nadruk wordt gelegd op een vloeiende en technische uitvoering. • De leerling moet de speer onder de juiste hoek kunnen loslaten, waarbij de nadruk wordt gelegd op richting en effectiviteit van de worp zodat de speer met de voorkant als eerste de grond raakt Kennen: • De leerling kent de aerodynamica van de speer. • De leerling moet de commando's behorende bij het speerwerpen kennen: 'klaar om te werpen', 'werp', 'halen'. • De leerling moet de veiligheidsaspecten bij het speerwerpen kennen
3	Terugslagspel – volleybal

	Kunnen: • De leerling kan een bal spelen d.m.v. de onderhandse techniek • De leerling kan een bal spelen d.m.v. de bovenhandse techniek • De leerling kan onderhands gericht serveren • De leerling neemt een actieve positie aan in het veld waardoor hij/zij snel bij de bal kan komen • De leerling kan een wedstrijd volleybal leiden Kennen: • De leerling weet wanneer er een punt gehaald wordt tijdens een wedstrijdje • De leerling weet wanneer een bal uit is • De leerling weet hoe het doordraaisysteem werkt bij volleybal • De leerling kent de basisopstelling aanvallend en verdedigend
4	Zelfverdediging – judo staand Kunnen: • De leerling moet kunnen deelnemen aan staande balansvormen en de principes van balansverstoring en balansherstel kunnen hanteren. • De leerling moet kunnen valbreken: zijwaarts, achterwaarts. • De leerling moet een judorol voorwaarts en achterwaarts kunnen maken. • De leerling moet 2 beenworpen kunnen uitvoeren als tori en als uke (o-soto-gari en de-ashi-barai). • De leerling moet 1 heupworp kunnen uitvoeren als tori en als uke (o-goshi). • De leerling moet 1 armworp kunnen uitvoeren als tori en als uke (tai-otoshi). • De leerling moet een staande randori kunnen uitvoeren. • De leerling moet een staande randori kunnen leiden. Kennen: • De leerling moet een aantal termen van het judo kennen en toepassen als leider: Ippon (vol punt), wazari (half punt), yuko (kwart punt). • De leerling moet de namen van de verschillende worpen kennen.
5	Turnen - ringzwaaien

	Kunnen:
--	----------------

- De leerling moet vanuit voor- en achterzwaai in het 'dode punt' een halve en een hele draai kunnen uitvoeren en daarmee zwaaivergroting creëren. Daarbij laat de leerling een goede zwaihouding zien
- De leerling moet na het draaien weer het juiste afzetmoment en de juiste afzetplaats kunnen vinden
- De leerling moet na 5x voor- en achterzwaai in de achterzwaai op het 'dode punt' kunnen afspringen en rechtstandig kunnen landen.

NEDERLANDS

LEERJAAR	3
NIVEAU	mavo

TOETSEN

Toets-Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging & (% PTA)	Toetsweek
1	1	ST	Spelling en grammatica: werkwoordspelling en samenstellingen	40 min.	1	nee
2	1	ST	Thema 1: Werken als een journalist: nieuwsartikel schrijven	40 min.	2	nee
3	2	ST	Thema 2: Schrijvend sta je sterk: leesvaardigheid (eindtoets)	40 min.	2	nee
4	2	MO	Thema 2: Schrijvend sta je sterk: een pitch houden	1-2 min.	1	nee
5	3	MO	Thema 3: Spreek met humor: leesvaardigheid (eindtoets)	40 min.	2	nee
6	3	ST	Thema 4 Zeg het in je eigen woorden: een betoog schrijven	40 min.	2	nee
7	4	ST	Thema 4 Zeg het in je eigen woorden: leesvaardigheid (eindtoets)	40 min.	2	ja
8	1-2-3-4	ST	Fictie-dossier: 4 fictiewerken, meenemen naar jaar 4		1	nee

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen
1	• Ik weet hoe ik werkwoordsvormen op de juiste manier schrijf. • Ik kan de verschillende vormen van een gegeven werkwoord opschrijven. • Ik kan in een zin de juiste werkwoordsvorm invullen. • Ik kan zelf zinnen maken met een gegeven werkwoord en hierbij de werkwoordsvorm juist schrijven. • Ik weet wat de regels zijn voor het schrijven van samenstellingen. • Ik kan bij gegeven woorden bepalen of je deze aan elkaar schrijft en of je een tussenklank of koppelteken moet schrijven. • Ik kan uitleggen waarom je een woord wel of niet aan elkaar schrijft en waarom er wel of niet een tussenklank of koppelteken in zit. • Ik kan zelf voorbeelden bedenken van samengestelde woorden met en zonder tussenklank of koppelteken.
2	• Ik weet hoe ik een nieuwsartikel moet schrijven. • Ik kan met trefwoorden naar bronnen zoeken. • Ik kan uitleggen of informatie uit een gegeven bron nieuwswaardig is. • Ik kan zelf een nieuwsartikel schrijven over een uit de hand gelopen examenstunt.
3	• Ik weet wat het doel van een tekst is • Ik kan het publiek en de context van een tekst benoemen. • Ik weet wat het onderwerp en de hoofdgedachte en de deelonderwerpen van een tekst is. • Ik weet wat de indeling van een tekst in alinea's, inleiding, kern en slot is. • Ik kan de verbanden in een tekst aangeven m.b.v. de signaalwoorden. • Ik kan de verwijswwoorden in een tekst benoemen.
4	• Ik weet hoe ik een pitch moet houden • Ik kan bronnen lezen en begrijpen ter voorbereiding op mijn pitch • Ik kan duidelijk spreken • De opbouw en structuur van de pitch zijn duidelijk. • Ik gebruik passende taal bij de pitch • Ik spreek uit het hoofd.
5	• Ik weet wat het doel van een tekst is • Ik kan het publiek en de context van een tekst benoemen.

	• Ik weet wat het onderwerp en de hoofdgedachte en de deelonderwerpen van een tekst is. • Ik weet wat de indeling van een tekst in alinea's, inleiding, kern en slot is. • Ik kan de verbanden in een tekst aangeven m.b.v. de signaalwoorden. • Ik kan de verwijswwoorden in een tekst benoemen.
6	• Ik weet wat meningen, argumenten en feiten zijn • Ik kan een mening en argumenten op een overtuigende manier formuleren. • Ik kan een betoog schrijven • Ik een mening, argumenten en tegenargumenten in een betoog herkennen. • Ik kan uitleggen wat ik goed en minder goed vind aan een betoog. • Ik kan zelf een betoog schrijven waarin ik de schooldirectie overtuig van het idee dat volgens mij het beste is.
7	• Ik weet wat het doel van een tekst is • Ik kan het publiek en de context van een tekst benoemen. • Ik weet wat het onderwerp en de hoofdgedachte en de deelonderwerpen van een tekst is. • Ik weet wat de indeling van een tekst in alinea's, inleiding, kern en slot is. • Ik kan de verbanden in een tekst aangeven m.b.v. de signaalwoorden. • Ik kan de verwijswwoorden in een tekst benoemen.
8	• Diverse opdrachten waar de fictie-begrippen in verwerkt worden.

NASK 1 (NATUURKUNDE)

LEERJAAR	3
NIVEAU	mavo

TOETSEN

Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging	Toetsweek
1	1	ST	Elektriciteit	45 min	2	
2	1	ST	Het weer	45 min	2	
3	2	ST	Krachten	45 min	2	
4	2	ST	Stoffen	45 min	2	
5 NASK1 331	3	PTA-ST	Warmte & Elektriciteit	100 min	4	Ja
6	3	ST	Materialen	45 min	2	
7	3	ST	Atomen	45 min	2	
8 NASK1 341	4	PTA-PT	Licht & Atomen	180 min	4	Ja

De toetsen die deel uitmaken van het PTA zijn extra determinerend.

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen
1	- Je kent de symbolen die je gebruikt om een schakelschema te maken - Je kunt uitleggen welke stoffen geleiders en isolatoren zijn en een aantal voorbeelden geven. - Je kunt uitleggen op welke manier je stroomsterkte meet. - Je kunt het verschil tussen een parallelschakeling en een serieschakeling uitleggen. - Je kunt rekenen met de eenheid van stroomsterkte. - Je kent de eenheid van vermogen.
2	- Je kunt uitleggen welke drie eigenschappen moleculen hebben in het deeltjesmodel. - Je kunt beschrijven hoe de moleculen bewegen in een vaste stof, een vloeistof en een gas. - Je kunt de temperatuur omrekenen van graden Celsius naar Kelvin en omgekeerd.
3	- Je kunt de massa van een voorwerp of een hoeveelheid stof bepalen. - Je kunt de massa omrekenen van de ene eenheid naar de andere eenheid. - Je kunt verschillende soorten krachten benoemen. - Je kunt berekenen hoe groot de zwaartekracht op een voorwerp is. - Je kunt bij een hefboom aangeven hoe je een kracht het meest kunt vergroten.
4	- Je kunt uitleggen wat het verschil is tussen een mengsel en een zuivere stof. - Je kunt het volume van een hoeveelheid vloeistof bepalen. - Je kunt uitleggen wat de dichtheid van een stof in en in welke eenheid dichtheid wordt uitgedrukt. - Je kunt de dichtheid van een stof bepalen als de massa en het volume zijn gegeven. - Je kunt het reactieschema van de volledige verbranding van aardgas noteren. - Je kunt aan de hand van een reactieschema uitleggen wat er gebeurt bij een ontledingsreactie en bij een verbrandingsreactie. - Je kunt vijf stofeigenschappen benoemen en daarmee stoffen van elkaar onderscheiden.

5	- Je kunt uitleggen hoe je een thermometer voorziet van een schaalverdeling in Celsius. - Je kunt de temperatuur van een vloeistof meten met een vloeistofthermometer. - Je kunt berekeningen uitvoeren met spanning, stroomsterkte en vermogen. - Je kunt het energieverbruik van elektrische apparaten berekenen in kWh. - Je kunt de temperatuur omrekenen van graden Celsius naar kelvin en omgekeerd. Je kunt de temperatuur omrekenen van graden Celsius naar kelvin en omgekeerd.
6	- Je kunt materialen herkennen en kiezen op basis van hun eigenschappen en toepassingen. - Je kunt uitleggen hoe een grondstof wordt omgezet in een eindproduct met voorbeelden uit de praktijk. - Je kunt verschillende soorten afval herkennen, correct scheiden en het belang van recyclen uitleggen. - Je kunt uitleggen wat dichtheid is en berekeningen uitvoeren met de formule $massa = dichtheid \cdot volume$ - Je kunt met behulp van het begrip dichtheid uitleggen waarom voorwerpen drijven of zinken.
7	- Je kunt beschrijven hoe licht en andere vormen van straling zich verspreiden. - Je kunt drie kenmerkende effecten van uv-straling beschrijven. - Je kunt benoemen waar infrarode straling en ultraviolette straling zich in het spectrum bevinden. - Je kunt toelichten dat bij een chemische reactie zowel stoffen verdwijnen als stoffen ontstaan.
8	- Je kunt de brekingsindex van een stof praktisch bepalen. - Inzicht krijgen in hoe licht door een positieve lens wordt gebroken. - Leren werken met constructiestralen. - Leren hoe een positieve lens beelden vormt. - Praktisch leren tekenen en interpreteren van lichtbanen.

Nask 2 (scheikunde)

LEERJAAR	3
NIVEAU	mavo

TOETSEN

Toets-Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging & (% PTA)	Toetsweek
1	1	PT	Stolgrafiek (§ 1.1 t/m 1.3)	45	1	Nee
2	1	ST	Hoofdstuk 1	45	2	Nee
3	2	ST	Elementen (§ 4.2)	10	1	Nee
4	2	ST	Hoofdstuk 4	45	3	Nee
5	3	ST	Hoofdstuk 5	45	2	Nee
6	3	PT	Titratie (zuur-base)	45	2	Nee
7	4	ST	Hoofdstuk 2 (§ 2.1 t/m 2.5)	30	1	Nee
8	4	ST	Hoofdstuk 3	45	2	Ja

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen (10-15 per toets)
1	- Je kunt de toestandsaanduidingen (fasen) met hun betekenis beschrijven - Je kunt de zes faseovergangen benoemen - Je kunt uitleggen welke invloed verandering van de temperatuur heeft op de snelheid en onderlinge aantrekkingskracht van moleculen - Je kunt uitleggen waarom veranderingen in de snelheid van moleculen en hun onderlinge aantrekkingskracht een faseovergang tot gevolg kunnen hebben. - Je kunt beschrijven dat een zuivere stof uit één soort moleculen bestaat en een mengsel uit meerdere soorten moleculen. - Je kunt uitleggen dat een zuivere stof tijdens een faseovergang niet van temperatuur verandert. - Je kunt uitleggen dat een mengsel tijdens een faseovergang van temperatuur verandert - Je kunt een grafiek opstellen met zelf gevonden meetwaarden, een juiste as-indeling en een vloeiende lijn tekenen.
2	- Je kunt uitleggen wat een oplossing, suspensie of emulsie is. - Je kunt herkennen of een mengsel een oplossing, een suspensie of een emulsie is en hier enkele voorbeelden van noemen. - Je kunt beschrijven wat een chemische reactie is en een reactieschema van een scheikundig verschijnsel opstellen. - Je kunt uitleggen dat een zuivere stof tijdens een faseovergang niet van temperatuur verandert. - Je kunt uitleggen dat een mengsel tijdens een faseovergang van temperatuur verandert - Je kunt berekeningen maken met dichtheid in verschillende contexten. - Je kunt de betekenis van de gevarensymbolen benoemen voor corrosief, schadelijk, explosief, ontvlambaar en giftig. - Je kunt beschrijven dat een zuivere stof uit één soort moleculen bestaat en een mengsel uit meerdere soorten moleculen. - Je kunt enkele stoffeigenschappen noemen. - Je kunt enkele stoffen herkennen aan hun eigenschappen. - Je kunt de zes faseovergangen benoemen en toepassen op een gegeven context - Je kunt de werking van een emulgator uitleggen
3	- Je kunt de namen en symbolen van de meest voorkomende atoomsoorten opsommen - Je kunt de meest voorkomende atoomsoorten indelen in metalen en niet-metalen - Je kunt de molecuulformule en naam van enkele veelvoorkomende stoffen noteren

4	- Je kunt beschrijven dat je voor een verbranding zuurstof nodig hebt - Je kunt aan een reactieschema zien of het om een ontledingsreactie of een verbrandingsreactie gaat - Je kunt het reactieschema van de ontleding van een organische stof noteren - Je kunt zeven reactieverschijnselen noemen - Je kunt de namen en symbolen van de meest voorkomende atoomsoorten opsommen en indelen in - Je kunt de meest voorkomende atoomsoorten indelen in metalen en niet-metalen - Je kunt beschrijven dat moleculen opgebouwd zijn uit atomen - Je kunt beschrijven dat bij een chemische reactie de atomen niet veranderen, maar anders worden gerangschikt - Je kunt beschrijven hoe een moleculaire stof is opgebouwd - Je kunt het verschil tussen een reactieschema en een reactievergelijking beschrijven - Je kunt de molecuulformule en naam van enkele veelvoorkomende stoffen noteren - Je kunt reactievergelijkingen kloppend maken - Je kunt drie typen ontledingsreacties noemen en aangeven welke soort energie er nodig is voor elk type - Je kunt zuivere stoffen onderverdelen in ontleedbare en niet-ontleedbare stoffen - Je kunt op basis van de formule van een stof aangeven of deze een ontleedbare of niet-ontleedbare stof is.
5	- Je kunt aan de hand van de molecuulformule van een brandstof voorspellen welke verbrandingsproducten ontstaan. - Je kunt de reactieproducten zuurstof, waterstof, koolstofdioxide en water aantonen met reagentia en aantoningsreacties. - Je kunt de systematische naamgeving gebruiken om een naam of molecuulformule van een stof te noteren. - Je kunt de reactievergelijking van een verbrandingsreactie opstellen met alleen een gegeven brandstof. - Je kunt een reactievergelijking opstellen op basis van een omschrijving. - Je kunt met de wet van massabehoud uitleggen dat stoffen in vaste verhoudingen met elkaar reageren. - Je kunt berekeningen uitvoeren aan de hand van massaverhoudingen. - Je kunt drie broeikasgassen noemen. - Je kunt uitleggen hoe het versterkte broeikaseffect ontstaat. - Je kunt een aantal effecten van het broeikaseffect noemen. - Je kunt maatregelen noemen om het versterkte broeikaseffect te verkleinen.

6	- Je kunt van een aantal bekende oplossingen aangeven of ze zuur of basisch zijn - Je kunt de eigenschappen en toepassingen van zure en basische oplossingen noemen - Je kunt het verband beschrijven tussen de concentratie van zure en basische oplossingen en de pH - Je kunt met een indicator bepalen of een oplossing zuur basisch of neutraal is. - Je kunt uitleggen dat neutraliseren en ontkalken zuur-basereacties zijn - Je kunt van een gegeven zuur-basereactie het reactieschema geven - Je kunt op veilige manier werken met een titratieopstelling. - Je kunt op veilige manier werken met een pipet. - Je kunt een indicator gebruiken om met een kleuromslag het eindpunt van een neutralisatiereactie te bepalen - Je kunt uit het resultaat van een titratie de concentratie van een zure of basische oplossing berekenen.
7	- Je kunt beschrijven wat de functie van water is bij gebruik tijdens wassen, oplossen en het bereiden van voedsel. - Je kunt de concentratie van een stof in de oplossing berekenen. - Je kunt uitleggen hoe schoonmaken met water werkt. - Je kunt de werking van zeep beschrijven. - Je kunt uitleggen wat ontsmetten is. - Je kunt aangeven wat het verschil is tussen hard en zacht water. - Je kunt uitleggen wanneer kalkzeep ontstaat en wat de nadelen van de kalkzeep zijn. - Je kunt zes cosmetische middelen noemen. - Je kunt de werking en toepassing van drie cosmetische middelen beschrijven. - Je kunt van een aantal bekende oplossingen aangeven of ze zuur of basisch zijn. - Je kunt eigenschappen en toepassingen van zure en basische oplossingen noemen. - Je kunt het verband beschrijven tussen de concentratie van zure en basische oplossingen met pH. - Je kunt met een indicator bepalen of een oplossing zuur, basisch of neutraal is. - Je kunt uitleggen dat neutraliseren en ontkalken zuur-basereacties zijn. - Je kunt uit het resultaat van een titratie de concentratie van een zure of basische oplossing berekenen.

8	- Je kunt homogenen en heterogene mengsels herkennen. - Je kunt voorbeelden noemen bij de verschillende groepen mengsels. - Je kunt het scheiden van mengsels beschrijven met behulp van het deeltjesmodel - Je kunt uitleggen dat je gebruik maakt van verschillen in stoffeïenschappen bij het scheiden van mengsels - Je kunt berekeningen uitvoeren aan de concentratie, massapercentage en volumepercentage van een stof - Je kunt uitleggen wanneer je kiest voor bezinken en afschenken of voor filtreren - Je kunt bij filtreren benoemen uit welke stoffen het residu en het filtraat bestaan - Je kunt benoemen op welke stoffeïenschap filtreren is gebaseerd. - Je kunt uitleggen wanneer je kiest voor indampen of destilleren. - Je kunt bij indampen en destilleren benoemen uit welke stof het residu en het destillaat bestaan. - Je kunt de onderdelen van een destillatieopstelling benoemen - Je kunt voorbeelden geven van huishoudelijke toepassingen van extractie - Je kunt benoemen op welke stoffeïenschap extraheren is gebaseerd - Je kunt beschrijven hoe je een stof ergens uit kunt winnen door middel van verschillende scheidingsmethoden - Je kunt de werking van een adsorptiemiddel in eigen woorden uitleggen
---	--

WISKUNDE

LEERJAAR	3
NIVEAU	MAVO

TOETSEN

Toets-Nummer	Periode	Vorm	Onderwerp	Duur	Weging & (% PTA)	Toetsweek	Rekenkaart
1	1	ST	H1 Procenten	45 min	2	Nee	Nee
2	1	ST	H2 Meetkunde	45 min	1	Ja	Nee
3	2	ST	H3 Formules en grafieken	45 min	1	Nee	Nee
4	2	ST	H5 & H7 SOS-CAS-TOA	45 min	3	Nee	Nee
5	3	ST	H6 Verschillende verbanden	45 min	2	Nee	Nee
6	3	PO/ST	PO Statistiek	4 wkn / 60 min	2 (15%)	Ja	Nee
7	4	ST	H8 Getallen H9 Omtrek, oppervlakte en inhoud	45 min	2	Nee	Nee
8	4	ST	H8 Getallen H10 Grafieken en vergelijkingen	60 min	2	Ja	Nee

LEERDOELEN

Toets-nummer	Leerdoelen (10-15 per toets)
1	• Ik kan rekenen met een procentuele stijging en een procentuele daling. • Ik kan de procentuele toename en afname berekenen. • Ik kan rekenen met procenten en grote getallen. • Ik kan terugrekenen naar 100%. • Ik kan de oude situatie berekenen na een stijging en een daling. • Ik kan het promillage berekenen. • Ik kan rekenen met promille. • Ik kan rekenen met een exponentiële toename. • Ik kan rekenen met een exponentiële afname.
2	• Ik kan de afstand over de weg berekenen met behulp van een vuistregel. • Ik kan de reistijd berekenen met behulp van een vuistregel. • Ik kan rekenen met een schaallijn. • Ik kan de koershoek meten. • Ik kan een hoogtekaart aflezen. • Ik kan een verticale doorsnede bij een hoogtekaart tekenen. • Ik kan een doorsnede van een kubus en een balk op ware grootte tekenen. • Ik kan de lengte van een lichaamsdiagonaal berekenen met de verlengde stelling van Pythagoras. • Ik kan aanzichten benoemen en tekenen. • Ik kan hoeken berekenen in vlakke figuren.
3	• Ik kan benoemen of een grafiek een lineaire grafiek of een vloeiende kromme is. • Ik kan in een formule de variabelen benoemen. • Ik kan een woordformule veranderen in een formule met letters. • Ik kan in een formule de richtingscoëfficiënt benoemen. • Ik kan een grafiek bij een lineaire formule tekenen. • Ik kan onderzoeken of er regelmaat is in een tabel. • Ik kan onderzoeken welke formule bij een tabel met regelmaat hoort. • Ik kan een formule maken bij een tabel met regelmaat.

	• Ik kan een formule maken bij een lineaire grafiek. • Ik kan de richtingscoëfficiënt berekenen van een lineaire grafiek. • Ik kan een formule opstellen bij een gelijke richtingscoëfficiënt of een gelijk begingetal.
4	• Ik kan in een rechthoekige driehoek de overstaande rechthoekszijde en de aanliggende rechthoekszijde van een hoek benoemen. • Ik kan een hoek berekenen met behulp van de sinus, cosinus of de tangens. • Ik kan de drieletternotatie toepassen bij hoeken. • Ik kan hoeken berekenen in ruimtefiguren. • Ik kan in een rechthoekige driehoek een zijde berekenen als twee zijden bekend zijn. • Ik kan een hoek berekenen met behulp van de sinus, de cosinus of de tangens. • Ik kan een zijde berekenen met behulp van de sinus, de cosinus of de tangens. • Ik kan zijden en hoeken berekenen in een rechthoekige driehoek. • Ik kan hoeken en lijnstukken berekenen in ruimtefiguren.
5	• Ik kan een parabool tekenen. • Ik kan aan een formule zien of de grafiek een dalparabool of een bergparabool wordt. • Ik kan de grafiek bij een wortelverband tekenen. • Ik kan de grafiek bij een machtsverband tekenen. • Ik kan een periodieke grafiek aflezen. • Ik kan in een periodieke grafiek de evenwichtsstand, de amplitude en de frequentie berekenen.
6	PO: • Ik kan een passende onderzoeksvraag opstellen. • Ik kan omschrijven hoe een onderzoek wordt uitgevoerd. • Ik kan minimaal 25 datapunten verzamelen. • Ik kan een turf- en frequentietabel maken bij mijn data. • Ik kan een geschikt diagram kiezen om mijn data te presenteren. • Ik kan een beeld-/cirkel-/lijn-/staaf-/steelbladdiagram of een boxplot maken bij mijn data. • Ik kan het gemiddelde van mijn data berekenen. • Ik kan de mediaan en modus van mijn data bepalen. • Ik kan een conclusie trekken uit mijn onderzoek. • Ik kan mijn onderzoek op een passende wijze presenteren op een poster.

	PW: • Ik kan een graaf aflezen. • Ik kan een afstandstabel maken bij een gewogen graaf. • Ik kan een boomdiagram maken bij een context. • Ik kan een wegendiagram maken bij een context. • Ik kan het aantal mogelijkheden bepalen met een boomdiagram. • Ik kan het aantal mogelijkheden berekenen met een wegendiagram. • Ik kan het aantal wedstrijden berekenen bij een afvalsysteem, een hele competitie en een halve competitie. • Ik kan de kans op een gebeurtenis berekenen in de context van dobbelstenen.
7	• Ik kan rekenen met grote getallen. • Ik kan rekenen met eenheden van informatie. • Ik kan grote getallen in de wetenschappelijke notatie schrijven. • Ik kan kleine getallen in de wetenschappelijke notatie schrijven. • Ik kan rekenen met eenheden van tijd. • Ik kan rekenen met eenheden van snelheid. • Ik kan rekenen met verhoudingen. • Ik kan rekenen met eenheden van lengte, oppervlakte en inhoud. • Ik kan de oppervlakte en de omtrek van vlakke figuren berekenen. • Ik kan de oppervlakte van samengestelde vlakke figuren berekenen. • Ik kan de omtrek van samengestelde vlakke figuren berekenen. • Ik kan de oppervlakte van ruimtefiguren berekenen. • Ik kan de inhoud van ruimtefiguren berekenen. • Ik kan de oppervlakte van een vergroting berekenen. • Ik kan bij een vergrote oppervlakte de vergrotingsfactor berekenen en daarmee doorrekenen. • Ik kan de inhoud van een vergroting berekenen. • Ik kan bij een vergrote inhoud de vergrotingsfactor berekenen.
8	• Ik kan rekenen met grote getallen. • Ik kan rekenen met eenheden van informatie. • Ik kan grote getallen in de wetenschappelijke notatie schrijven. • Ik kan kleine getallen in de wetenschappelijke notatie schrijven. • Ik kan rekenen met eenheden van tijd. • Ik kan rekenen met eenheden van snelheid.

	• Ik kan rekenen met verhoudingen.• Ik kan grafieken van bijzondere formules tekenen.• Ik kan een vergelijking oplossen met de balansmethode.• Ik kan van twee formules een vergelijking maken en deze oplossen met de balansmethode.• Ik kan een vergelijking met een macht oplossen met inklemmen.